

Analýza nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami

Jana Chromčáková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Jana Chromčáková
Osobní číslo:	H190051
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Analýza nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury zaměřené na nabídku mimoškolních aktivit pro děti předškolního věku.

Vymezení teoretických východisek týkajících se nadstandardních aktivit realizovaných v mateřské škole.

Příprava metodiky empirické části, stanovení výzkumného cíle a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s učiteli působící ve veřejném a soukromém sektoru.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat.

Prezentace výsledků výzkumu a jejich shrnutí a formulace závěru výzkumu.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

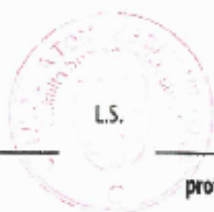
Seznam doporučené literatury:

- Kotátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada.
- Majerčíková, J., & Rebedová, A. (2016). *Mateřská škola ve světě univerzity*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Pemová, T., & Ptáček, R. (2013). *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada.
- Pramling, N., & Pramling Samuelsson, I. (Eds.). (2011). *Educational encounters: nordic studies in early childhood didactics*. Dordrecht: Springer.
- Svobodová, E. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál.
- Svaříček, R., & Sedláková, K., et al. (2010). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **12. října 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

prof. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 12. října 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.4.2022...

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ve znění pozdějších právních předpisů, § 17b Zveřejňování závěrečných prací

²⁾ Vysoká škola nepřiděluje prostředky disertacím, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně poměrně oprávněná a vstříbná obhajoba prostřednictvím datového kvalifikačních prací. Každou správnou způsob zveřejnění stanoví učební předpisy vysoké školy.

(2) *Disertační diplomové, bakalářské a rigorózní práce odvětvové odbornosti k obhajobě musí být (tj. nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby) zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovního vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnožení.*

(3) *Platí, že odvezení práce autorem souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na vnitřní předpisy.*

2) *zákon č. 121/2009 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 25 odst. 2:*

(3) *Do práva autorského také nevstupuje dílo nebo školní či vzdělávací zařízení, užijí-li někdo ze účelů přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené zájemcem nebo studentem ke společné školní nebo studijní potřebě vyvíjejících z jeho právního vztahu ke škole nebo školnímu či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2009 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 69 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Udělá-li tato smlouva dílo užití rozšířit bez závažného důvodu, mohou se tyto osoby dovolávat občanského práva jeho vůle a smlouvy. Ustanovení § 35 odst. 2 málo má nadááno*

(2) *Není-li učiněna smlouva, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému ústavu, není-li to v rozporu s upravenými zájmy školy nebo školního či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků tím dosažených v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle ustanovení 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přičítá k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce má za cíl zjistit a analyzovat, jaké nadstandardní aktivity v mateřských školách se v dnešní době nabízejí. Jsou zde také popsány názory učitelů na tuto problematiku.

V teoretické části jsou sumarizované pojmy veřejná, soukromá a firemní mateřská škola. Dále jsou definovány pojmy nadstandardní aktivita, volný čas dítěte a jsou zde popsány druhy zájmových kroužků a kým mohou být vedené. Veškerá data byla získána pomocí polostrukturovaného interview. V průběhu sběru dat se vyskytovaly názory jednotlivých učitelů, respektive učitelek, které poukázovaly na samotnou realizaci zájmových kroužků v mateřských školách. Zastávaly se toho, že to, co se má dítě naučit, se naučí v rámci celého dne strávený v mateřské škole, a proto jsou další kroužky nabízené v mateřských školách nepotřebné.

Klíčová slova: kroužky, nadstandardní aktivity, soukromá mateřská škola, veřejná mateřská škola, volný čas dítěte

ABSTRACT

This bachelor thesis has a goal to find out and analyze what kind of extra-curricular activities are being offered in preschools these days. There are also described the opinions of teachers about this theme.

The theoretical part summarizes the concepts of public, private and corporate preschool. Furthermore, the terms extra-curricular activity. There is defined leisure time of child and the types of hobby groups and by whom they can be led are described. All these data were obtained by taking the semi-structured interview. During the data collection there were encountered opinions of teachers, mainly female teachers, that were questioning the importance of these hobby groups. Their view was that everything that children learn while in preschool all day is all they need and there is no need for any hobby groups.

Keywords: hobby groups, extra-curricular activities, private preschool, public preschool, leisure time of child,

Chtěla bych tímto poděkovat mé vedoucí bakalářské práce, paní doktorce Beátě Deutscherové, která mě doprovázela touto cestou k úspěšnému napsání mého dosavadního celoživotního výkonu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
1.1 VEŘEJNÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA.....	13
1.2 SOUKROMÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA.....	14
1.2.1 Firemní mateřská škola	15
2 NADSTANDARDNÍ AKTIVITY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	16
2.1 VOLNÝ ČAS DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	16
2.2 ZÁJMOVÉ KROUŽKY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH.....	17
2.2.1 Organizace zájmových kroužků	18
2.2.2 Druhy zájmových kroužků	19
2.2.3 Vedení zájmových kroužků v mateřských školách.....	19
2.3 ŠKOLNÍ DRUŽINY VYUŽÍVANÉ DĚTMI V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH.....	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	22
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	23
3.1 VÝZKUMNÝ CÍL A OTÁZKY	23
3.2 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT.....	24
3.3 VÝZKUMNÝ VZOREK A JEHO CHARAKTERISTIKA	24
3.4 PROSTŘEDÍ A VSTUP DO TERÉNU.....	26
4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ.....	28
4.1 NEJČASTĚJŠÍ NABÍDKA NADSTANDARDNÍCH AKTIVIT	28
4.1.1 Nadstandardní aktivity ohrožené pandemií.....	30
4.2 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY V SOUVISLOSTI SE ZÁJMOVÝMI KROUŽKY	32
4.2.1 Spolupráce se základní školou	32
4.2.2 Spolupráce s dalšími institucemi.....	33
4.3 JEDNÁ SE SKUTEČNĚ O NADSTANDARDNÍ AKTIVITY?.....	34
4.3.1 Nadstandardní aktivity v rámci ŠVP.....	34
4.3.2 Logopedie jako nadstandardní aktivita	36
4.4 VLIVY ZÁJMOVÝCH KROUŽKŮ	37
4.4.1 Přínosy pro všestranný rozvoj dítěte	37
4.4.2 Zájmové kroužky ve prospěch rodičů	38
4.4.3 Nezájem rodičů o zájmové kroužky	38
4.4.4 Vhodná věková kategorie dětí.....	39
4.5 PRIZMA UČITELŮ NA REALIZACI KROUŽKŮ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	39
4.5.1 Image mateřské školy.....	39
4.5.2 Kroužky jako zbytečnost.....	40

4.5.3	Správné načasování realizace zájmových kroužků	41
4.5.4	Vhodné prostory jako kritérium pro realizaci zájmových kroužků.....	42
5	ZÁVĚR VÝZKUMU A JEHO VYHODNOCENÍ	44
	ZÁVĚR	47
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	48
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	50
	SEZNAM TABULEK.....	51
	SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Tato bakalářská práce, která má název „Analýza nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami“, je kvalitativně orientovaná a zaměřená na popis a analýzu služeb na nadstandard, které nabízí veřejné a soukromé instituce.

Teoretická část se zabývá jednotlivým pojmům veřejná a soukromá mateřská škola, dále i firemní mateřská škola. Následně zde bude vysvětlen pojem nadstandardní aktivita poskytovaná mateřskými školami, který mnoha lidem nemusí být jasný. Pojem jasně a srozumitelně vysvětluje kdy a jakým způsobem se realizují nadstandardní aktivity a pro koho jsou určeny. V teorii se rovněž zmiňuje volný čas dítěte v předškolním věku, který je velmi ovlivňován rodiči a jejich ambicemi. Podrobně jsou také popsány kategorizace zájmových činností, kým mohou být zájmové kroužky vedené a co tyto služby dětem přináší.

Praktická část se zaměřuje na metodologii výzkumu a přehlednou analýzou získaných dat, která se týkala nynějších nabídek zájmových kroužků v mateřských školách, ale i poskytování těchto služeb jinou institucí. Obsahem této práce není pouze zaznamenávat jakési porovnávání nabídek zájmových kroužků pro děti, ale rovněž i názory samotných učitelek, které v těchto institucích vykonávají svoji práci. Výpovědi všech učitelek, které přijmuly nabídku na realizaci interview, jsou i rozdílné například tím, jaké mají s touto problematikou zkušenosti, zda jejich mateřská škola nabízí tyto služby nebo dokonce jaké výhody či nevýhody vidí v jejich realizaci.

Vzhledem i k dnešní době, se nadstandardní aktivity a nabídka kroužků velmi změnila. Proto je důležité se poohlédnout na to, jak se poskytování zájmových kroužků změnilo v době pandemie a jakým způsobem jsou realizované nyní.

Závěrem práce jsou shrnuté výsledky výzkumu a vyhodnocení realizací nadstandardních aktivit, které se pojí s věkovou kategorií či typem zájmového kroužku. Je zde také vytvořena tabulka všech rozdílů v realizaci a nabídce nadstandardních aktivit v soukromých a veřejných mateřských školách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Výchova dětí v předškolním věku se v průběhu staletí měnila. V minulosti se k dítěti přistupovalo jiným způsobem, než je tomu teď. Zásahu má na tom Jan Ámos Komenský, který dokázal v lidech vyvolat pocit, že pokud se budou intenzivně a kvalitně věnovat dítěti v předškolním věku, ovlivní se tak jeho správný vývoj. Proto je nezbytné brát v úvahu jeho přirozené potřeby a respektovat tak jeho práva. Tato myšlenka se táhla až do období, kdy začaly vznikat první veřejné instituce pro předškolní výchovu. V dnešní době jsou veřejné mateřské školy postavené na jiné bázi, než byly v minulosti. V období prvního vzniku veřejných institucí, se dětem zajišťovala nejnutnější pomoc, a to bezpečnostní a zdravotní, která ale nebyla umožněna všem dětem (Opravilová, 2016).

Předškolní období dítěte se chápe dle většiny psychologů od třetího roku do šesti let, nebo také do období života jedince před nástupem do povinné školní docházky i včetně rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky (Grůzová & Syslová, 2015). Od roku 2016 bylo rovněž ustanoveno, že mateřskou školu mohou navštěvovat děti od tří do šesti let, nejdříve však lze organizovat předškolní vzdělávání od dvou let (RVP PV, 2021). Následně v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV) byly sepsány podmínky pro organizaci vzdělávání těchto malých dětí, jelikož mají odlišné vývojové zvláštnosti a potřeby, které je důležité respektovat (Opravilová, 2016). Mimo jiné se od roku 2017 zavedla povinná předškolní docházka u dětí v tom školním roce, kdy dosáhnou pátého roku věku (RVP PV, 2021).

Navštěvování mateřské školy je pro dítě velmi důležitou součástí jeho dětství. Nástupem dítěte do předškolního zařízení znamená jisté odloučení se od své rodiny, učení se nových pravidel, norem a hodnot druhých, změna rolí, prostředí a navazování nových vztahů. Změna rolí nastává i u samotných rodičů, kdy v případě nástupem jejich prvního dítěte do mateřské školy, se mění z role rodiče jako takového na rodiče dítěte v tomto zařízení a jsou rovněž zodpovědní jak za dítě, tak sami za sebe (Hejzlarová, Mouralová & Konrádová, 2021). V dnešní době se učitelé snaží o velmi vstřícný vztah s rodiči, vzájemně se respektují potřeby z obou stran, ale ne vždy jsou všichni rodiče natolik zodpovědní, aby dodržovali jistá pravidla mateřských škol. Proto může nastat situace, kdy dítě pravidelně nedochází do mateřských škol a nedostává se mu tak kvalitní péče a vzdělávání. Je nezbytné, aby se i rodiče dokázali už ze začátku školního roku adaptovat do tohoto prostředí (Kofátková, 2014).

V současnosti je umožněno rodičům přihlásit své děti do různých typů základních škol. A stejně tak je tomu i v případě přihlášení dítěte do mateřských škol, nejen na základě spádovosti. Mateřské školy si rodiče vybírají dle svých možností, jak už finančních, tak i dle druhů. V České republice (dále ČR) je na výběr přihlásit děti do veřejných mateřských škol nebo do soukromých mateřských škol jejichž rozdílem je například odlišný způsob vzdělávání dětí. V dalším případě existují církevní mateřské školy nebo přípravné třídy základních škol (Koťátková, 2014; Majerčíková & Rebendová, 2016).

1.1 Veřejná mateřská škola

Předškolní vzdělávání poskytované mateřskou školou, je veřejnou službou, tudíž „*vzniká a je provozována ve veřejném zájmu a má být dostupná každému bez ohledu na jeho příjmy či majetek*“ (Majerčíková & Rebendová, 2016, s. 15). Veřejné mateřské školy jsou provozovány obcemi, kterých připadalo na ČR v roce 2021 necelých 5 tisíc. Oproti soukromým mateřským školám je pořád tento typ předškolního vzdělávání stále více dostupný, neboť v současné době je na výběr ze 400 soukromých zařízení (ČSÚ, 2021).

Veřejné instituce se řídí RVP PV, které si vytváří na základě tohoto dokumentu svůj vlastní Školní vzdělávací program (dále ŠVP). Tyto dokumenty odráží chod mateřské školy. Pracující učitelé zajišťují a sestavují dítěti tolik podnětů, aby se rozvíjelo a aktivně se učilo (Opravilová, 2016).

Velikým benefitem pro volbu tohoto typu mateřské školy je určitě bezplatné poskytování denní péče o děti a jejich vzdělávání, které zajišťují učitelé se získanou odbornou kvalifikací ukončením nejméně středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou v oboru se zaměřením na vzdělávání dětí v mateřských školách (Majerčíková & Rebendová, 2016). Napříč tomu dochází do předškolních zařízení kontrola České školní inspekce (dále ČŠI), aby mohla srovnávat a hodnotit kvalitu zařízení (Průcha a kol., 2016).

Kromě finanční dostupnosti předškolního vzdělávání se zde také vyskytují i nevýhody, a to i přes vysoký počet mateřských škol v ČR se mnoho dětí do této instituce nedostane skrze větší počet přihlášených dětí a zájmu rodičů. Proto tento problém rodiče nutí i mimo jiné například přihlásit své dítě do dětské skupiny, do dalšího typu veřejných zařízení pro děti předškolního věku, a to do přípravných tříd při základních školách. Dále je možnost využít i zařízení určené pro přípravu na vzdělávání dětí, které mají těžké mentální postižení. Jednou z dalších cest je hledat jiný alternativní způsob předškolního vzdělávání (Majerčíková & Rebendová, 2016; Průcha a kol., 2016).

1.2 Soukromá mateřská škola

V současné době se může zdát, že počet veřejných mateřských škol je vysoký, ale bohužel ve většině městech v nich zkrátka není místo či jsou z dalšího důvodu rozmístěné po částech města, kde většina obyvatel nemá možnost dojíždět. Proto tento problém vede k podnětu ke založení různých forem předškolního vzdělávání, což se může zdát ve většině případů finančně nákladné a složité. Finančně nákladné jsou například vhodné prostory, které by měly odpovídat pro pravidelnou službu péči o děti v předškolním věku, včetně hygienických, bezpečnostních a provozních norem, což posuzuje příslušná hygienická služba, především u neregistrovaných soukromých mateřských škol ve školském rejstříku (Pemová & Ptáček, 2013; Průcha a kol., 2016).

Soukromé mateřské školy představují takovou instituci, která je zřizovaná soukromou právnickou či fyzickou osobou se živnostenským oprávněním a jednou ze základních podmínek je zápis do školského rejstříku. Stejně tak jako u veřejných mateřských škol, zápisem do školského rejstříku vzniká mateřským školám nárok na přidělování finančních prostředků. Je pro ně závazné tím pádem i RVP PV a jsou rovněž kontrolováni ČŠI (Kořátková, 2014; Pemová & Ptáček, 2013; Průcha a kol., 2016).

Většinou se plán ke založení soukromého zařízení pro předškolní děti odráží od zamyšlení se, na jaké typy rodičů a dětí chtějí zřizovatelé cílit. Mohou se v daném místě vyskytovat ty rodiny, které potřebují služby o své děti mladší tří let, jednorázové či příležitostné hlídání, nebo kteří vyhledávají péči o své děti v domácím prostředí. Proto by měly být tyto zařízení flexibilní, což je ovšem velkým benefitem (Pemová & Ptáček, 2013; Průcha a kol., 2016). Kromě toho, že soukromé mateřské školy se snaží být rodičům dostupné z pozice dobrého dojíždění, je rovněž zapotřebí, aby dokázaly zaujmout rodiče jakým způsobem chtějí vést děti, jak je budou rozvíjet a s jakými metodami budou pracovat (Kořátková, 2014).

Řadí se zde i finanční stránka, jelikož výše plateb za školné poukazuje na pestrou nabídku dětem, kvalitě vzdělávání, kvalifikovaných pracovníků a celkově o reputaci a image mateřské školy. Všechny uvedené možnosti spadají ke často kladeným otázkám zřizovatelů ohledně potenciálních uživatelů jejich nové soukromé mateřské školy. Dále je důležité zaměřit se na oblasti ohledně potenciální konkurence na trhu nebo potenciálních partnerů na trhu. Pod poslední oblast spadá například existence zaměstnavatele, který by měl zájem provozovat zařízení o děti předškolního věku neboli také firemní mateřskou školu (Pemová & Ptáček, 2013; Průcha a kol., 2016).

1.2.1 Firemní mateřská škola

Firemní mateřská škola představuje jednu z alternativních možností předškolního zařízení, jelikož se odlišuje a jinak specifikuje než veřejné mateřské školy. Pro zřízení firemní mateřské školy platí stejné podmínky jako jsou pro zřízení soukromé mateřské školy podle živnostenského zákona, zákona o dětských skupinách nebo školského zákona. Díky tomu může zaměstnavatel zažádat o dotace na provoz z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT). ČŠI tak stejně jako u registrovaných soukromých zařízení kontroluje kvalitu práce v souladu s RVP PV (Průcha a kol., 2016).

K založení firemní mateřské školy vede jednoznačně motivace o jakousi pomoc svým zaměstnancům ve firmě včetně toho, že zaměstnanci firmy, jak muži, tak i ženy, mají pod kontrolou nejen své děti, rodinné povinnosti ale i svou profesní dráhu. Je totiž někdy náročné skloubit profesi a rodinu tak, aby nebyly zanedbávané obě strany. Proto tato příležitost volby přihlásit své dítě do firemní mateřské školy je jakousi z dalších možností, co firma svým zaměstnancům může nabídnout bez ohledu na pozici v zaměstnání či jiných potřeb (Pemová & Ptáček, 2013). Takovou podporu ocení zejména rodiče s dětmi v předškolním věku, jelikož v tomto období dítě dokáže pochytit nejvíce vjemů.

2 NADSTANDARDNÍ AKTIVITY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Samotný pojem nadstandardní aktivita může být mnoha lidem zcela neznámý, jelikož se s ním běžně v průběhu dne tak často nesetkávají. Tento pojem se také mnohdy v literatuře ani neobjevuje, respektive není nikde přesná definice. Nalézt se dá zejména v důležitých dokumentech, a těmi jsou Školní vzdělávací program nebo Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. V RVP PV (2021) tedy zní, že *„pokud mateřská škola nabízí dětem, popř. i jejich rodičům další služby, které probíhají mimo pravidelnou provozní dobu zařízení, mimo pracovní dobu učitelů a které jsou realizovány za úplatu (např. různé kroužky pro děti, příležitostná večerní či víkendová péče o děti, příležitostná péče o další děti – např. o sourozence, samostatné programy pro rodiče apod.), jedná se o aktivity (služby) „nadstandardní“, které nejsou součástí ŠVP a nemohou být uplatňovány na úkor jeho rozsahu a kvality“* (RVP PV, 2021, s. 43).

Ve výše zmíněném odstavci byl popsán tento pojem, kdy se nejedná o jakési způsoby vzdělávání dětí v mateřských školách v době, kdy se učitelé snaží předat dětem co nejvíce znalostí v době jejich pracovní doby. Tudíž nesmí tyto služby jakkoliv *„zasahovat do vzdělávání podle školského zákona, nesmí toto vzdělávání podle školského zákona nahrazovat a nesmí být poskytovány na úkor rozsahu a kvality vzdělávání dle školního vzdělávacího programu“* (ČŠI, 2016, s. 1). Nýbrž je to taková nadstandardní nabídka, která rozšiřuje a upevňuje zájmy dítěte.

2.1 Volný čas dítěte v předškolním věku

Ještě před stanovením, co vše spadá pod nadstandardní aktivity v mateřských školách, je důležité se zaměřit na volný čas dítěte v předškolním věku. Volný čas dítěte v předškolním věku nastává v momentu, kdy dítěti skončí čas strávený v mateřské škole. Děti většinou v tomto období mají mnohem více času než dospělí, proto je zapotřebí ho vyplnit kvalitně k rozvíjení jeho osobnosti a jeho dovednostem tak, aby vyhovoval věkových a individuálním zvláštnostem (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008; Lupu, Laurențiu & Norel, 2013).

K tomu, aby volný čas dítěte byl kvalitní, je nezbytné mu nabízet široké spektrum rozvíjejících činností. Vedou jednak k dalšímu vzdělávání, tvoření nových zážitků, relaxaci a sebeuvědomování, podpory a utváření osobních vloh a talentu (Sekot, 2019). Zde patří i rozvoj sociálních dovedností jež jsou součástí období předškolního vzdělávání a je důležité, aby děti pomocí těchto dovedností zlepšovaly interakci se svými vrstevníky,

řešení problémů nebo si udržovaly pozitivní vztah s lidmi kolem sebe. Přece jenom mateřská škola spadá do malých sociálních skupin, která má určitá pravidla a dítě se jej snaží dodržovat a zároveň tak tvořit respekt a toleranci k druhým (Koťátková, 2014; Koleva, Başal, Tufan & Atasoy, 2018). Což rovněž souvisí s rozvojem sociálních dovedností.

Dítě v předškolním věku se mimo sociální vývoj, potřebuje také vyvíjet i z hlediska tělesného, rozumového nebo z hlediska rozvoje řeči. Mateřské školy mají proto poskytnout dětem prostor ke spontánnímu pohybu, rovněž se v tomto období více rozšiřuje slovní zásoba (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008).

K tomu, aby se u dítěte více podporovaly všechny tyto výše zmíněné oblasti, je možné dítě přihlásit do zájmové činnosti. Pokud by se objevila situace, že dítě bude v těchto oblastech potlačováno nebo vznikne absence sociálních dovedností, může nastat negativní rozvoj chování, jako je například agrese, jinak řečeno by mohl nastat sklon k patologickým činnostem (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008). Proto je důležité nenechávat dítě distancovat se od ostatních vrstevníků, kamarádů. Totéž platí i pro trávení volného času u počítače nebo pasivního sledování televize. Tyto technologie mohou způsobit negativní vývoj u těch dětí, které nemají tu možnost nadále sdílet svůj volný čas se svými vrstevníky a omezí se tím tak vzájemná komunikace (Koleva, Başal, Tufan & Atasoy, 2018).

Vše také do jisté míry závisí na přístupu rodičů k dětem. Lupu, Laurentiu a Norel (2013) se zabývali specializovanými studii, které poukazyvaly nejen na pracovní směny rodičů. Ti rodiče, kteří vykonávají svou práci na směny, mají na děti méně času, proto to může být jeden z faktorů, proč dítěti nemohou nabídnout pestré trávení volného času. V opačném případě dávají dětem tu možnost navštěvovat zájmové kroužky, i možná v sobeckém slova smyslu ve svůj prospěch vzhledem k pracovní vytíženosti.

2.2 Zájmové kroužky v mateřských školách

Jak se již uvádělo na začátku kapitoly, v případě, že daná mateřská škola nabízí nadstandardní aktivity, nejčastěji se mluví o poskytování služeb v podobě zájmových kroužků pro děti. Tato aktivita se v dnešní době objevuje v nabídkách dalších možností poskytování služeb mateřských škol. Mateřská škola poskytuje nadstandardní aktivity v podobě kroužků a rodiče mají tuto možnost využít, ale zpravidla povinné nikdy nejsou (ČŠI, 2016). Tyto služby spadají do pravidelných zájmových činností, které bývají v menších počtech a mají hlavně naplňovat volný čas dětí. V těchto službách jsou

přihlášené děti a docházka by tedy měla být pravidelná. Kromě pravidelných zájmových činností jsou poskytovány dětem i příležitostné zájmové činnosti, které budou zmíněné v následující podkapitole (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008).

Z hlediska vývoje dítěte, navštěvování kroužků v jedné instituci přináší rozvoj komunikačních kompetencí, díky příchodu do kontaktu se svými vrstevníky či s pedagogy mateřských škol. Pravidelná docházka zároveň vybízí k vytváření dalších sociálních skupin a podporují tak lepší vztahy mezi dětmi navzájem. Zájmové činnosti jsou také přizpůsobeny k věku dětí. I když se již definovalo, že nadstandardní aktivity nemohou nijak zasahovat do ŠVP mateřské školy, přece jenom se mateřské školy snaží nabídnout co nejpestřejší služby, které děti obohacují. Vytváří se dítěti takové podmínky, aby se u něj rozvíjelo co nejvíce oblastí, které předškolní vzdělávání nabízí. S tím mohou ovšem souviset prostory a vybavení mateřských škol. Jestliže má mateřská škola dostatek financí pro budování pestrého zázemí dle požadovaných parametrů, je pravděpodobné, že o tyto nadstandardní služby budou mít zřizovatelé zájem poskytovat. Také i nedostatek finančních prostředků vede k nerealizování těchto aktivit na nadstandard (Opravilová, 2016; Procházka, 2012).

2.2.1 Organizace zájmových kroužků

Kořátková (2014) ve své knize uvádí, že zájmové činnosti, které mateřská škola nabízí, bývaly převážně v dopoledních hodinách, což narušovalo dopolední program a přípravu na budoucí výuku dětí na základní škole. Dnes je tomu jinak a podle ČŠI (2016) je vhodnější, aby se konání zájmových kroužků v mateřských školách realizovalo v odpoledních hodinách. Přestože by se kroužky konaly i v dopoledních hodinách, podle RVP PV (2021) nesmí nijak zasahovat do vzdělávání dle ŠVP.

Ale i přesto nastane situace, kdy učitelé mateřských škol považují nadstandardní aktivity za například návštěvy kulturních míst nebo prohlídku pracovišť, kde vykonávají svoji práci rodiče dětí z mateřských škol. Což už by se dalo o tomto způsobu realizaci služeb na nadstandard více polemizovat, ale ne pokud by se jednalo o návštěvu různých profesí, které jsou součástí integrovaných bloků. Ty se ale podle kritérií RVP PV (2021) nezařazují do nadstandardních aktivit, jelikož většina těchto služeb bývá součástí ŠVP mateřských škol. Spadají zde dále besídky, exkurze, návštěvy divadel nebo muzeí, kterých se většinou zúčastní celá třída, případně celá mateřská škola. Tyto činnosti se tedy nazývají příležitostné (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008).

2.2.2 Druhy zájmových kroužků

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) dělili zájmy podle různých hledisek. Proto jsou zde vybrány pouze ty nejvíce typická hlediska, která charakterizují běžné zájmové činnosti v mateřských školách:

- Aktivní (produktivní) zájmy,
- hluboké zájmy,
- trvalé zájmy,
- zájmy žádoucí.

Mezi aktivní zájmy se řadí činnosti dítěte, které se aktivně zabývá předmětem svého zájmu. Zde patří typické zájmové kroužky a to pohybové, výtvarné či hudební. Hluboké zájmy ovlivňují a rozvíjí poznání dítěte, prohlubují a naplňují jeho dovednosti a emocionální život. Co se týče trvalých zájmů, ty se na rozdíl od krátkodobých nebo dočasných zájmových činností realizují v pravidelných, opakujících se intervalech. Zde též řadíme sportovní nebo tvořivé zájmové kroužky (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008).

V dnešní době jsou tak široké nabídky zájmových kroužků, že si dítě může vybrat z mnoha odvětví, které si následně popíšeme. Velmi oblíbené v mateřských školách jsou cizojazyčné kroužky, převážně anglický jazyk. Výtvarné kroužky spadají do estetickovýchovných činností, které rozvíjejí představivost, kreativitu a emoční stránku dítěte. Rukodělné činnosti zahrnují kroužky zaměřené na rozvoj manuální dovednosti a velmi potřebné pracovní postupy, které mohou být dětem přínosné. Mezi poslední nejvíce využívané zájmové činnosti řadíme tělovýchovu a sport. Ty rozvíjejí hrubou motoriku nebo také sebepoznávání. V poslední řadě se mohou v mateřských školách objevovat zájmové kroužky zaměřené k vytváření vztahu k přírodě a jejího prostředí spojené s ochranou Země (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008; Kořátková, 2014).

2.2.3 Vedení zájmových kroužků v mateřských školách

Stále není uzákoněno, že by zájmové kroužky v mateřských školách měli vést kvalifikovaní pracovníci. Z pohledu zaměstnavatele může možnost poskytování nadstandardních aktivit dětem pracovníkem mateřské školy být velmi ekonomicky výhodná, poněvadž za tuto činnost nemůže být „*placen z prostředků poskytovaných ze státního rozpočtu na vzdělávání podle § 160 školského zákona*“ (ČŠI, 2016, s. 2). Kladnou stránkou je i znalost přístupů pedagogů k dětem. Při práci s dětmi uplatňují vhodné

pedagogicko-psychologické přístupy, výchovně vzdělávací metody a formy a dokáží také rozpoznat potřeby dítěte, jeho specifické rysy osobnosti nebo rovněž vytvářet bezpečné klima ve třídě. Tímto způsobem se učitelé vyvarují jakýmkoliv nebezpečným faktorům, které mohou značit negativní projevy dítěte (Syslová, 2013).

Lektoři, nebo také pedagogové volného času, kteří přichází do mateřské školy z venku, se většinou zaměřují na jednu určitou oblast a zájmové činnosti jsou jimi vedené organizovaně. Je tedy jasné, že lektoři musejí mít jistou schopnost organizovat tyto služby (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008). Ke své práci jim „stačí jakékoli terciální či sekundární pedagogické vzdělání, případně pouze kurz akreditovaný v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků“ (Kaplánek, 2019, s. 38).

Realizace zájmových kroužků kvalifikovaným lektorem přináší též jisté benefity. Při práci s dítětem tak ví, jak mají postupovat, aby dosáhly jistého výsledku. To znamená, že dokáže motivovat, povzbuzovat a vést děti správným směrem k získání odborných a klíčových kompetencí a smysluplně tak využívat jejich volný čas. Kromě těchto schopností dokáže s dětmi komunikovat nejen v rámci zájmových činností, ale umí si s nimi popovídat o jejich problémech a co je hlavní, je jim umět naslouchat. Veškerá empatie v dětech vzbudí pocit důvěry. Nejen samotným dětem musí přijít lektor sympatický, ale i jejich rodičům. Například experti, kteří se zaměřují na cizí jazyky, mohou v rodičích vzbuzovat větší zájem přihlásit své děti na cizojazyčný kroužek, jelikož by se dětem věnoval člověk, který má i certifikát k vykonávání tohoto typu zájmového kroužku. Proto mají lepší pocit, že se jim bude věnovat někdo, kdo dané oblasti rozumí a dítě tak bude využívat svůj volný čas kvalitně (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008).

V návaznosti s vedením zájmového kroužku lektorem vznikají i nevýhody, které opět souvisí s přístupem k dítěti nebo s minimálním požadovaným vzděláním. Kaplánek (2019) ve své studii popisoval jeden zásadní nedostatek. Jednalo se právě o vzdělání pedagogických pracovníků volného času, kterým stačí maturita a k němu kurz zakončený závěrečnou zkouškou. Jsou na něho kladené poměrně menší požadavky než na učitelku v mateřské škole či učitelé dalších stupních vzdělávání. Jedna zásadní věc je ta, že jak už učitelky, tak i lektoři by měli mít pozitivní vztah k dětem k vykonávání této práci.

Učitelky, které se staly součástí výzkumu bakalářské práce uváděly takové nevýhody, nejen poskytované lektorem, ale také pracovníkem mateřské školy, které dávaly jistý smysl. Ty si ale popíšeme v praktické části.

2.3 Školní družiny využívané dětmi v mateřských školách

I přesto, že školní družiny jsou určeny primárně dětem na prvním stupni základní školy, do kterých dochází přihlášené děti v pravidelné docházce, mohou nastat situace, kdy například soukromé instituce, které mají mateřskou a základní školu v jednom právním subjektu, nabízí všem dětem možnost docházet do školní družiny. Pokud by se jednalo o firemní mateřskou školu, je pravděpodobné, že zřizovatel bude nabízet všem svým zaměstnancům tuto službu (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2008).

Školní družiny rovněž nabízí zájmové činnosti, které mohou děti navštěvovat v pravidelné docházce a za úplaty stanovenou ředitelem školy. Docházení do zájmových kroužků dětmi v mateřské škole ve školních družinách může více pomoci při budoucí adaptaci s nástupem na základní školu. Postupně se seznamuje s novým personálem, se staršími dětmi a učí se novým pravidlům (Miňová, 2017). Vše záleží na zřizovateli nebo řediteli této instituce, zda uvidí v tomto způsobu zajišťování zájmových kroužků ve školní družině předškolním dětem jistý potenciál.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Tato kapitola v praktické části se zaměřuje na cíl bakalářské práce, což je analýza a porovnání nadstandardních služeb, které nabízejí soukromé a veřejné mateřské školy. Vybrané mateřské školy do toho výzkumu se nachází ve Zlínském kraji. Kapitola dále uvádí zvolenou metodu sběru dat, výzkumné cíle a otázky.

3.1 Výzkumný cíl a otázky

Pro tuto praktickou část byl zvolen následující cíl a k němu příslušné dílčí cíle.

Hlavní cíl výzkumu:

- Analyzovat nadstandardní aktivity soukromých a veřejných mateřských škol z pohledu učitelů.

Dílčí výzkumné cíle:

- Popsat, jaké nadstandardní aktivity poskytují soukromé mateřské školy.
- Popsat, jaké nadstandardní aktivity poskytují veřejné mateřské školy.
- Zjistit, jaké jsou rozdíly v realizaci nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami.

V návaznosti na hlavní výzkumný cíl a dílčí výzkumné cíle byly stanoveny výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké jsou nadstandardní aktivity v soukromých a veřejných mateřských školách z pohledu učitelů?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaké nadstandardní aktivity poskytují soukromé mateřské školy?
- Jaké nadstandardní aktivity poskytují veřejné mateřské školy?
- Jaké jsou rozdíly v realizaci nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami?

3.2 Zpracování získaných dat

Pro tuto bakalářskou práci byl stanoven kvalitativně orientovaný výzkum, pro který je nejčastěji používanou metodou hluboký rozhovor. Je tomu tak, aby výzkumník dokázal co nejlépe pochytit subjektivní názor jednotlivých participantů, v tomto případě učitelů, na nabídku a poskytování nadstandardních aktivit v mateřských školách a komparovat tak veškeré rozdíly v realizaci těchto služeb. Díky této metodě se získají pravdivé informace neboli odpovědi v jejich přirozené podobě. Pomocí otevřených otázek, příjemnému a tichému prostředí, se účastníci výzkumu více uvolní a v tom případě jejich výpovědi v rozhovoru velmi ovlivní. To se ovšem odrazilo i na výpovědích ve výzkumu, které jsou získané prostřednictvím této metody (Švaříček, Šed'ová et al., 2014).

Při zahájení interview bylo participantům vřele poděkováno za poskytnutí informací. Dále byli obeznámeni s anonymitou a proběhla také domluva ohledně záznamu rozhovoru, neboť slušností je optání se, zda si může výzkumník celý rozhovor nahrávat nebo si spíše pořizovat poznámky. Před zahájením interview bylo také participantům popsáno, jaký je cíl rozhovoru a co přesně pojem nadstandardní aktivita znamená. Obeznámení participanta s tématem interview více uvolní napětí z nervozity a zvýší povědomí o celkovém zaměření rozhovoru.

Výpovědi participantů byly po uskutečnění rozhovoru sepsány do čistého dokumentu v programu Microsoft Word. K výzkumu byla použita technika otevřeného kódování. Kódy se tvořili písemně na vytištěné záznamy všech proběhlých interview. Vzhledem k tomu, že některé učitelky neměly zájem, respektive jim bylo nepříjemné, aby se rozhovor nahrával pomocí diktafonu v telefonickém zařízení, bylo nutné si jednotlivé výpovědi zapisovat do poznámek v počítači. Proto v pár momentech bylo otevřené kódování náročnější a nedaly se zkoumat veškeré detaily. Jednotlivé kódy pak následně představovaly určité významy. Ty se poté sepsaly a pomocí vytvořených kódů se naformulovaly významové kategorie. Každá kategorie pak představovala téma, kterým se zabývá výzkumná část bakalářské práce.

3.3 Výzkumný vzorek a jeho charakteristika

Výzkumný vzorek praktické části tvořily ženy, učitelky, které pracují v mateřských školách ve Zlínském kraji. Kritériem byly tak učitelky vykonávající své zaměstnání v soukromých nebo veřejných mateřských školách. Dále musely tyto mateřské školy nabízet nadstandardní aktivity pro děti, rodiče či sourozence dětí.

Zkoumaná skupina lidí byla vybrána záměrně, se kterými byl realizován polostrukturovaný rozhovor. Jednalo se tedy konkrétně o 3 učitelky, které pracují v soukromé mateřské škole a 3 učitelky pracujících ve veřejných mateřských školách. Většina učitelek měla praxi minimálně 10 let v mateřské škole nebo zkušenosti s vedením zájmových kroužků. Struktura rozhovoru obsahovala 10 otevřených nebo uzavřených otázek zaměřených na realizaci nadstandardních aktivit v mateřských školách.

Jelikož většina rozhovorů byla nahrávána prostřednictvím diktafonu, byl předem předložen veškerým participantům informovaný souhlas k uskutečnění výzkumného rozhovoru. Ten posloužil k tomu, aby účastníci výzkumu byli informováni o anonymitě, že jejich jméno ani jiné osobní údaje nebudou nikde zveřejněny. Proto jsou v interpretaci dat a v tabulce pod tímto odstavcem použita pouze fiktivní jména mateřských škol a samotných učitelek. Osobní data účastníků jsou smyšlená, aby nedošlo k jejich snadné identifikaci.

Tabulka 1 Participantů výzkumu

Typ mateřské školy	Pojmenování učitelek	Pojmenování mateřských škol
Veřejná mateřská škola	UV1	Modrá
	UV2	Zelená
	UV3	Bílá
Soukromá mateřská škola	US1	Žlutá
	US2	Červená
	US3	Hnědá

UV1 – Pracuje ve veřejné mateřské škole přes 10 let. Mateřská škola se nachází na okraji města. Učitelka má vystudované dálkově střední pedagogické vzdělání. Nikdy před tím nevedla žádnou nadstandardní aktivitu, zejména zájmový kroužek. Do budoucna by si dokázala představit vést zájmové kroužky zaměřené na tvoření.

UV2 – Pracuje ve veřejné mateřské škole přes 10 let. Mateřská škola, ve které pracuje se nachází na vesnici a je pod jedním právním subjektem společně se základní školou. V minulosti žádný zájmový kroužek nevedla, ale do budoucna by chtěla prosadit jeden alternativní způsob vzdělávání dětí zaměřený na rozvoj všech smyslů a odbourání stresu dítěte.

UV3 – Své povolání vykonává přes 10 let, konkrétně ve veřejné mateřské škole ve městě. Má minimálně pětiletou zkušenost s prací v soukromé mateřské. V minulosti vedla pohybový a výtvarný kroužek. Momentálně žádný zájmový kroužek nevede.

US1 – V soukromé mateřské škole pracuje přes 10 let. S vedením zájmových kroužků má zkušenosti. Momentálně nabízí dětem nadstandardní službu v podobě individuální logopedie, díky vystudovanému magisterskému studiu v tomto oboru.

US2 – Má zkušenosti pouze s prací v soukromých mateřských školách a její praxe nedosahuje 10 let. V minulosti vedla pohybový zájmový kroužek kickbox, ke kterému má kvalifikaci a momentálně nevede žádný kroužek. Do budoucna by si ale dokázala představit vést cizojazyčné kroužky, například angličtinu nebo španělštinu.

US3 – Má vystudované magisterské studium. V pedagogickém oboru má dlouholetou praxi. V minulosti vyučovala děti na prvním stupni základní školy. Momentálně pracuje necelých 5 let v soukromé mateřské škole. Nyní nevede žádný zájmový kroužek. Do budoucna by si dokázala představit vést zájmový kroužek, ale vzhledem prostoru a náplně mateřské školy, ji současná nabídka přijde dostačující.

3.4 Prostředí a vstup do terénu

Mezi prvními důležitými body patří jednak řádné nastudování odborné literatury zaměřené na rozdíly v pojmech veřejná a soukromá mateřská škola, případně firemní mateřská škola, nabídku mimoškolních aktivit pro děti předškolního věku a také správné zvolení výzkumné metody.

Jak už bylo jasné, jakým způsobem bude výzkum realizován, bylo zapotřebí si vyhledat, které mateřské školy jsou ve Zlínském kraji soukromé. Tyto typy mateřských škol jsou v dnešní době a v tomto kraji poměrně rozvinuté. Bylo jen zapotřebí sehnat na vybrané instituce kontakt a snažit se s nimi spojit a poprosit je o participaci v tomto výzkumu. Hlavním cílem bylo, aby daná mateřská škola nabízela nadstandardní aktivity v jakékoliv formě. V této oblasti bylo náročnější najít ty správné veřejné mateřské školy. Veliká výhoda je zejména osobní návštěva dané mateřské školy nebo získání kontaktů skrze známé, jelikož účastníci mají tak větší přehled o tom, komu budou rozhovor poskytovat.

Před samotným zahájením rozhovoru bylo zapotřebí seznámit účastníky interview s anonymitou a že získaná data budou použita pouze pro výzkumné účely. K tomu rovněž

posloužil předem poslaný informovaný souhlas k uskutečnění výzkumného rozhovoru přes sociální síť nebo emailovou adresu.

Rozhovory se realizovaly v daných mateřských školách, v domácnostech učitelek, nebo příjemným místem byla i zdejší kavárna. Některé rozhovory se uskutečnily kvůli opatřením nebo v období karantén přes online rozhovor nebo sociální síť. Bohužel tato forma je v mnoha případech neoblíbená, jelikož vztah mezi výzkumníkem a participantem není nijak bližší. Také bylo časté pozastavení se nad některými tématy nebo úseky rozhovoru, jelikož vznikaly komplikace s připojením k internetu.

S rozhovorem jako takovým či jeho tematikou, nebyl žádný problém, ale byly zde i učitelky, které s nahráváním v průběhu rozhovoru nesouhlasily. Což je naprosto pochopitelné a zároveň jim byla před zahájením interview nabídnuta možnost, že pokud si budou více přát rozhovor nenahrávat, že jim to tak bude samozřejmě umožněno. Díky tomu se většina zúčastněných více uvolnila a bylo poznat, že si této nabídky vážili, jelikož nebyli tak nervózní. Nicméně se to následně odráželo v poznámkách interview, jelikož nebyly zaznamenané veškeré detaily, pocity a dojmy z rozhovoru.

Původní záměr výzkumu byl spíše zaměřený na soukromé a veřejné mateřské školy pouze v městě Zlín. Ale během prvních měsíců se situace zkomplikovala, a proto byla zvolena nová strategie, a to porozhlédnout se po mateřských školách v celém Zlínském kraji, jelikož ne všechny mateřské školy v tomto městě nabízejí nadstandardní aktivity. Dalším cílem výběru zkoumaného vzorku bylo rozdělení mateřských škol, které sídlí na vesnicích a v městech, protože se může zdát, že městské mateřské školy, budou mít větší možnosti v nabídce zájmových kroužků. To se následně ukázalo jako špatný odhad a výsledky výzkumu se více přikláněly k bohatším nabídkám na konkrétní typ mateřských škol.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

V této kapitole jsou interpretovány výsledky výzkumných zjištění, konkrétně porovnání výpovědí učitelů pracujících v soukromých a veřejných mateřských školách zaměřené na nabídku zájmových kroužků pro děti v předškolním zařízení.

Pomocí otevřeného kódování bylo vytvořeno pět významových kategorií a třináct subkategorií, ve kterých jsou komparované všechny výpovědi učitelek z vybraných mateřských škol.

4.1 Nejčastější nabídka nadstandardních aktivit

Nejběžnější formou nadstandardních aktivit v mateřských školách jsou zájmové kroužky. Bohužel, ale ne všechny jsou vedené přesně tak, jak nám to stanovuje RVP PV (2021). Pokud se zpětně poohlédneme za jednotlivými znaky, vzpomeneme si, že se jedná o služby, které jsou vedené mimo provozní dobu mateřské školy. Z většiny výpovědí bylo zřejmé, že jsou kroužky realizovány v době, kdy mateřská škola má svojí běžnou otevírací dobu. Tyto zájmové činnosti probíhají stylem, kdy děti, které jsou přihlášeny do kroužku, odchází s danou paní učitelkou nebo lektorem, který vede tento kroužek. Zbytek přítomných dětí zůstává ve své třídě v mateřské škole a pokračují ve volné hře či s aktivitami nachystané učitelkou.

Kroužky by se měly rovněž podle kritérií realizovat za úplaty. Vzhledem k tomu, že u soukromých mateřských škol může být vysoké školné, na zájmové kroužky berou ohledy, a proto jejich nabídka je poskytována v minimální částce. Pokud by se jednalo o realizaci těchto služeb vedené externími lektory a část za období, které by platili rodiče v poměrně malé výši, by se nemuselo dojíždějícímu lektorovi vyplácet. Proto je mnohem výhodnější pověřit někoho z personálu dané mateřské školy k poskytování zájmových kroužků dětem. Ovšem jsou i tací, kterým veškerá nabídka a realizace kroužků přijde nepotřebná. V případě skutečného zájmu od rodičů a nařízením od ředitelky by tento postoj změnilo i například ve veřejné školce Modrá: „...*kdyby nám třeba paní ředitelka napsala, že to máme vymýšlet, tak by se tam asi někdo našel, kdo by se toho ujal.* (UV1)“

Podle Průchy a kol. (2016) jsou soukromé mateřské školy velmi flexibilní, a kromě přiklání se k výchově a vzdělávání dětí od dvou či jednoho roku, nabízejí nadstandardní služby, a to převážně vzdělávání cizího jazyka zejména anglického. Ve shodě s veškerými zkoumanými mateřskými školami v tomto výzkumu byly určeny právě mezi nejčastěji

nabízenými zájmovými kroužky. U soukromé mateřské školy Žlutá vede tento anglický kroužek jedna z paní učitelek, a to v čase, kdy má po své pracovní době. Mezi velké benefity patří rovněž bezplatná nabídka tohoto kroužku. Teď už je jen otázka, zda se to dané učitelce vyplatí vést zájmový kroužek po své pracovní době bez jakékoliv úplaty. Jenže tento typ kroužku nemůže vést kdekdo, proto mezi velké výhody patří to, když jsou cizojazyčné kroužky poskytovány kvalifikovaným lektorem nebo někým, kdo může svoji znalost o tomto jazyku potvrdit certifikátem. Proto tento způsob využívá soukromá mateřská škola Hnědá, kdy dochází do mateřské školy z venku 3x do týdne kvalifikovaná lektorka, která i mimo jiné vyučuje anglický jazyk na vysoké škole. Kromě poskytování anglického kroužku předškolním dětem, také vzdělává tímto kroužkem žáky na prvním stupni základní školy.

Pokud ještě zůstaneme u zmíněné soukromé mateřské školy Hnědá, kromě anglického jazyka nabízejí pro děti i další volnočasový kroužek a to plavecký. Tento kroužek je vedený plavčicemi a dochází pochopitelně do plaveckého bazénu, který se nachází nedaleko zázemí mateřské školy. Plavání se koná zpravidla jednou do týdne a proto, že tato mateřská škola je pod jednou institucí společně se základní školou, je tato služba poskytována i žákům na prvním stupni. Jelikož vzhledem k věkovému rozdílu a odlišného tělesného vývoje, jsou skupiny dětí rozdělené podle tříd. Plavecký kroužek je využíván i v soukromé mateřské škole Žlutá, ale ten na rozdíl od soukromé mateřské školy Hnědá, která poskytuje tento kroužek po celý školní rok, nabízí plavání pouze v květnu.

I přesto, že obě soukromé mateřské školy poskytují tuto službu dětem, placení tohoto kroužku je rozdílné, a to i pro jaké věkové kategorie jsou nabízené. Soukromá mateřská škola Žlutá vychází zejména z finančních prostředků, které jim v mateřské škole zbývají. Případně si rodiče tento kroužek doplácí. Tím, že se plavecký kroužek nerealizuje v delším časovém období, uskutečňuje se až v období jara, tuto službu nabízejí všem dětem v jejich mateřské škole. Naopak soukromá mateřská škola Hnědá dochází do plavání během celého školního roku, a kromě prvního stupně základní školy, tam chodí výhradně děti v předškolní třídě. Tím, že je poskytován plavecký kroužek v delším intervalu a organizovanou činnost vede profesionál, platí si ho výhradně rodiče.

Co se týče soukromé mateřské školy Červená například žádné jazykové kroužky nenabízí, jelikož se jedná o bilingvní mateřskou školu, kdy českým a anglickým jazykem se zde mluví během dne stejně. Proto i na mou otázku položenou US2, zda by si dokázala

představit mít i nějaký další jazykový kroužek, odpověděla: „...*jako španělština si myslím, že by tam mohla být...* (US2)“

A abych se vrátila k samotné nabídce, kterou dále tato soukromá mateřská škola poskytuje, jsou to převážně pohybové zájmové kroužky a jeden výtvarně zaměřený kroužek. Nalezneme zde pohybový kroužek Tanečky, který vede externistka a zbylé dva zájmové kroužky jsou vedené učitelkami této mateřské školy. Druhý pohybový kroužek mají Jógu a jak jsem již zmiňovala, je vedený učitelkou, která má certifikát k tomu, aby mohla vést tuto službu na nadstandard. Poslední se jmenuje Šikovné ručičky a je zaměřený na tvoření, vyrábění, malování. I přesto, že rodiče platí poměrně vysoké školné, za tyto služby si musí rodiče též platit, ale pouze podle US2 symbolickou částku, která se zaplatí vždy podle vedené docházky na konci měsíce.

Značné rozdíly v realizaci kroužků mají převážně vybrané veřejné mateřské školy v tomto výzkumu, které spíše upřednostňují a spolupracují s organizacemi, které nabízí dětem zájmové kroužky. Veškerou nabídku si popíšeme v odstavci s názvem „Spolupráce mateřské školy v souvislosti se zájmovými kroužky“.

4.1.1 Nadstandardní aktivity ohrožené pandemií

Před více než dvěma lety nás zasáhlo pandemické období. Všechny úrovně vzdělávání byly proto přesunuté na distanční výuku. Zavádění digitálních technologií do výuky bylo sice dlouhodobým záměrem Zlínského kraje, ale nikdo v té době ještě nemohl tušit, že ve druhé polovině školního roku 2019/2020 budou technologie velikou součástí vzdělávání (Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje, 2021). O zavedení digitálních technologií v raném dětství se zabývala také studie od Murcia, Campbell a George (2018). Ti se zmiňovali o jistých nevýhodách spojené se snížením kvality řeči, nicméně se zde objevovaly i takové názory, které se naopak přikláněly ke zvýšení sociální interakci

a rozvoj digitální gramotnosti. To každopádně mohlo úzce souviset s přesunem mateřských škol do distančního vzdělávání, díky čemuž měly děti větší přístup k digitálním technologiím a příležitost se naučit pracovat s těmito předměty.

V mnoha mateřských školách muselo být předškolní vzdělávání přes obrazovku velikou výzvou. ČŠI (2021) vydala v loňském roce jakési doporučení, jak efektivně vést vzdělávání dětí v mateřských školách v době karantény. Tento dokument obsahuje jednoduchý přehled sedmi rad, které během tohoto období registrovaly mateřské školy,

a proto jej ČŠI sepsala. Klade zde taky velký důraz na vzdělávání dětí v předškolní roce, který je od roku 2017 povinný.

Mimo vzdělávání dětí rovněž covid-19 ovlivnil zájem a navštěvování zájmových kroužků, jak ve volnočasových střediscích, tak i v samotných mateřských školách. Je to samozřejmě zapříčiněné i opatřeními v souvislosti s pandemií. Setkala jsem se s případy kdy mé vybrané mateřské školy přestaly provozovat zájmové kroužky pro děti z důvodu zasáhnutí do předškolního vzdělávání covidem-19 a přechod do distančního vzdělávání.

Převážně s tímto problémem se setkaly i privátní mateřské školy. Příkladem je soukromá mateřská škola Hnědá, která vyloženě i přes distanční vzdělávání kroužky nerealizovala. US3 popisovala ve své výpovědi způsob vzdělávání dětí v předškolním roce: *„Všechno, co šlo, tak se přizpůsobovalo. Měli jsme online i ty předškolní děti vloni, bylo jich teda maličko, bylo jich míň, protože bylo to vlastně takové startovací, ale vždycky jsme se snažily každý den aspoň tu hodinku, abychom tam ten kontakt měli, už jen proto, abychom to měli provázané, že jsme vlastně ve spojení. (US3)“* V návaznosti na jejich běžnou nabídku zájmových kroužků jsem se také zeptala, zda se pokoušeli si vyhradit nějakou chvíli na realizaci. *„Logopedii jsme si zatím třeba dělali sami, já jsem s něma dělala tu logopedii, takže na to přišla ta chvílka, ale přes tu obrazovku je to, nevím, prostě online logopedie se dělá s maličkýma dětma hodně špatně, takže jsem se spíše zaměřovali na tvoření, abychom jsme se třeba naučili něco nového a nebo aby ty děti mezi sebou komunikovaly přes tu obrazovku, takže i takové setkávání, takže spíš takhle jsme to směřovali. (US3)“* Jednalo se opět spíše o zařazení logopedické chvíli do řízené činnosti pomocí her, říkanek nebo písniček. Hlavním cílem bylo to, aby se děti snažily mezi sebou komunikovat a nevznikalo tak na online setkávání zbytečné ticho.

Stejným principem byla realizována i angličtina, kterou děti běžně mají jednou do týdne s certifikovanou lektorkou. Rovněž jsem na předchozí výpověď navázala otázkou, zda se ani angličtina neuskutečňovala v této době: *„Já mám pocit, že angličtina ne, že tam fakt ty děti jely zase spíš na výuku a aby nebyly přetížené, protože i tak jim to stačilo, že všechen ten stres kolem dokola, tak jsme se to snažili cílit opravdu na to, aby neztratily kontakt s téma vědomostma a ty kontakty mezi sebou s námi jako s dospělýma a hlavně mezi sebou. Aby je to nepřetížilo, aby neseděly třeba celé dopoledne jen u počítače. (US3)“* V období, kdy mateřské školy byly otevřené a některá sportovní centra či bazény byly stále uzavřené, se musela firemní mateřská škola Žlutá omezit například návštěvou plaveckého bazénu nebo během ledna neuskutečnit lyžařský kroužek.

Momentálně mateřské školy vzdělávají v běžném režimu, ale i přesto musí všechny děti a personál dodržovat jistá ochranná opatření, která nám nařizuje vláda a ministerstvo zdravotnictví. Jistý dopad to mělo na veškeré mateřské školy v ČR, ale poskytování zájmových kroužků to neovlivnilo ani u soukromé mateřské školy Červená, kdy jsem s US2 probírala nynější realizaci kroužků. „*Samozřejmě, je to tak, jak to je, že pořád vlastně je velká nemocnost u dětí a těch dětí je málo, takže když bylo třeba období, nebo pořád je to období těch karantén, tak těch dětí je prostě málo. A teď jsme třeba rušili ten kroužek ty Tanečky, protože nebyly jednoduše děti, takže ta tanečnice vlastně přišla, neměla tam děti a odešla, že ta doba je taková těžší...* (US2)“

4.2 Spolupráce mateřské školy v souvislosti se zájmovými kroužky

Mateřské školy dle Miňové (2017) mohou také spolupracovat se základní školou, které rovněž nabízejí zájmové kroužky pro děti v předškolním vzdělávání. Pokud je mateřská a základní škola v jednom právním subjektu, slouží právě tyto služby k lepší adaptaci budoucích školáků. Přece jenom je významným posláním mateřských škol, aby dokázaly připravit děti na školní docházku. Proto je důležité, aby zabezpečily plynulý přechod na další stupeň vzdělávání.

4.2.1 Spolupráce se základní školou

Příkladem je veřejná mateřská škola Zelená, která spolupracuje se základní školou v jednom právním subjektu mimo jiné i skrze zájmový placený kroužek zaměřený na včelařství. Předškoláci, kteří navštěvují tento kroužek se tak mohou seznámit s učitelem ze základní školy a poznat tak další děti, které už navštěvují první stupeň této základní školy. Tím, že se mateřská a základní škola nachází ve stejné budově, je pak mnohem jednodušší pro dítě se v budoucnu vyznat v prostorách školy.

Z výsledků výzkumu vyšlo, že i soukromá mateřská škola Hnědá nabízí dětem navštěvovat zájmové kroužky, které pořádá družina na základní škole. Jednou do týdne mohou navštívit Lesní družinku poskytovanou učitelkou, která kdysi pracovala v lesní mateřské škole, tudíž se zde využívají podobné metody jako v tomto alternativním způsobu předškolního vzdělávání. Rodiče si tak zaplatí podle počtu hodin strávený čas dítěte ve školní družině a mohou ho tak nechat co nejdéle s dětmi, které rovněž navštěvují školní družinu. Touto cestou se tak dítě více adaptuje do prostředí, které bude možná v budoucnu navštěvovat, pozná se s ostatním personálem a se žáky na základní škole.

Soukromá mateřská škola Červená má rovněž základní školu v jednom právním subjektu a ta má možnost využívat službu na nadstandard v podobě adaptačního programu Předškolička, která se uskutečňuje jednou do týdne. Tento program mají možnost navštěvovat jak přihlášené děti z dané mateřské školy v předškolním věku, tak i děti z jiných mateřských škol, které budou nastupovat na základní školu. Každý čtvrtek tak přihlášené děti dochází od rána na základní školu, kde mají podobný denní rozvrh jako už v první třídě na prvním stupni. Dítě dojde do třídy s batohem nebo aktovkou, ve které má nachystané pouzdro. Veškeré aktivity jsou přizpůsobené dětem předškolního věku, tudíž se stále drží vzdělávání hravou formou, ale učitelky se zaměřují více na uvolňování ruky, procvičování matematické pregramotnosti a tím, že je to bilingvní škola, snaží se s dětmi komunikovat i v anglickém jazyce. Děti se nachází ve třídě, ve které jsou obklopeny různými podměty k tomu, aby se zvyšovaly jejich představy o písmenkách nebo číslech, mají možnost využívat dotykovou tabuli, či televizi. Po každém takovém čtvrtku paní učitelky napíší rodičům, jejichž děti jsou přihlášené zde do placené služby na nadstandard, email o probrané látce a co je potřeba s dětmi procvičit na příště.

Pokud se vrátíme ještě k veřejným mateřským školám, které spíše využívají spolupráci se základními školami, ráda bych zmínila i mateřskou školu Modrá. Učitelka UV1 jasně uvedla, že od doby, co vykonává svoji práci v této školce, žádné nadstandardní aktivity v podobě zájmových kroužků nerealizovali. Kromě plavání nebo poskytování logopedické péče, kterou do jisté míry považovala za službu na nadstandard, naznačila i spolupráci se základní školou, která nabízí pohybové kroužky nejen pro žáky základních škol. S danou základní školou spolupracují již roky a převážným důvodem tohoto partnerství je to, že děti v předškolním věku pak následně nastoupí do této základní školy. Což se opět dostáváme k lepší adaptaci dítěte se základní školnou. Nabízené kroužky jsou převážně pro děti v předškolní třídě a dochází zde s paní učitelkou, která je předá lektorovi a rodiče si své děti po skončení pohybového kroužku vyzvednou nebo se s nimi paní učitelka vrátí zpět do školky. Mezi nejvíce oblíbené pohybové kroužky, do kterých se děti v mateřské škole hlásily, patří ping pong a basketball.

4.2.2 Spolupráce s dalšími institucemi

Miňová (2017) také uvádí ve své knize, že mateřské školy mohou mít i doplňkového partnera v rámci jejich spolupráce centrum volného času, které zajišťuje dětem nebo rodičům aktivity v podobě pravidelných zájmových činností v jejich volném čase. Nejčastěji se tyto činnosti uskutečňují v zájmových útvarech, které jsou různým aktivitám

přizpůsobené. A přesně tuto možnost využívají veřejné mateřské školy, které se staly součástí mého výzkumu.

I přesto, že na první dojem působí spolupráce s Domy dětí a mládeže velmi užitečně, jelikož kvalifikovaní lektori dochází do mateřských škol a rodiče se nemusí starat o přepravu svých dětí, vznikají i takové situace, kdy samotní rodiče nejsou s lektory nebo dokonce s vyšší cenami spokojeni. K ukončení spolupráce s takovou organizací vede několik faktorů.

Kromě finanční stránky je zde i přístup lektora k dětem. Velikou nevýhodou je malá znalost a minimální zkušenosti práce s takto malými dětmi. US2 zmínila jeden problém, který nastal v průběhu roku: „... *tanečnice nosila dětem za odměnu kokyna...A byl z toho velký průšvih u rodičů, že se to tak rozmohlo na těch jejich hodinách...*(US2)“ Je jasné, že kroužky vedené externistkami mají v mnoha ohledech i jisté benefity skrze prokázání certifikátu z kurzu nebo doložení o ukončení sekundárního či terciálního vzdělání, nejlépe v oblasti pedagogiky volného času: „...*když už, aby měla ta učitelka aspoň od toho nějaký ten doklad o tom, že má udělaný nějaký kurz.* (UV1)“ Ale přece jenom je důležité brát ohledy na jejich věk a uvědomit si, že děti v mateřské škole jsou vedené ke vzdělávání hravou formou. Ostatně učitelka US1 měla na tuto problematiku stejný názor. Není z jejího úhlu pohledu vhodné, aby některé typy zájmových kroužků byly vedené stylem, že všechny děti teď musí dělat všechno stejně a pořád tak uplatňovat organizovanou činnost.

4.3 Jedná se skutečně o nadstandardní aktivity?

V teoretické části jsem naznačila, že učitelky v mateřských školách nedokážou správně popsat tento pojem. Do značné míry většina způsobů poskytování kroužků odpovídá veškerým kritériím, které uvádí RVP PV (2021). Bohužel se zde najdou i takové výjimky, které zapadají pouze a jednoznačně do metod vzdělávání dětí. Některé učitelky ale také poukazují, že nadstandardní aktivity nemusejí být pouze zájmové kroužky.

4.3.1 Nadstandardní aktivity v rámci ŠVP

V průběhu výzkumu jsem zjišťovala, že bohužel některé paní učitelky netuší, co pojem nadstandardní aktivita znamená. Toto téma se rovněž probíralo v knížce od Majerčíkové a Rebendové (2016), kdy například návštěvy kulturních akcí, které mateřské školy zařazují do ŠVP, je podle těchto autorek velmi sporné, zda se mohou zařadit tyto akce nad rámec obsahu vzdělávání. Určitě je zřejmé, že všechny mateřské školy, ať už soukromé nebo

veřejné, chtějí pro děti jen to nejlepší a nabídnout jim plno příležitostí, jak se více rozvíjet a vzdělávat. Avšak ve většině výpovědí mi paní učitelky kromě zájmových kroužků uváděly aktivity, které najdeme v jejich ŠVP. Nejčastěji se jednalo o návštěvu pracovišť, do kterých chodí v případě, že mají integrovaný blok zaměřený na povolání. Převážně tuto formu využívají soukromé mateřské školy Žlutá a Hnědá. „*Takže máme každý týden terénní den. Jako předškola a máme to tematicky zaměřené podle toho, jaké máme témata na měsíc, na ten týden zrovna a nebo co zajímavého se nám podaří sehnat, vůbec co máme pocit, že by ty předškoláčky mohlo zajímat. Takže vlastně máme od návštěvy divadla, knihovny, to je taková ta klasika, ale jdeme třeba i do nějakých pracovních provozů.* (US3)“. Terénní dny využívají hlavně ve čtvrtek, které jsou součástí dopoledního programu, tím pádem je vedou paní učitelky. Za takové programy rodiče doplácí pouze za přepravu svých dětí a případné vstupné. Ačkoli se nejedná o nadstandardní služby jako takové, je pro ně důležité, aby děti dostávaly v mateřských školách takové příležitosti, které si mohou v reálném životě vyzkoušet nebo je zhlédnout někde jinde než na obrázku. Zde se rovněž uplatňuje i to, že pokud se vyskytne možnost navštívit různá pracoviště rodičů dětí, tak se velmi podporuje i jistá spolupráce mateřské školy a rodičů.

Soukromá mateřská škola Žlutá rovněž považuje návštěvy divadel, sportovních míst nebo spolupráci s různými projekty za nadstandardní služby. Rádi využívají sportovní centrum, které mají v nedaleké blízkosti jejich mateřské školy. Službu umožňují všem dětem, takže se zde nemůže stát nespravedlnost mezi poskytováním této možnosti pouze pro děti v předškolním věku. Veliké pozitivum je rozvíjení hrubé motoriky u dítěte už od dvou let. Toto centrum navštěvují zpravidla každý pátek v dopoledních hodinách, tudíž řízenou činnost mají zprostředkovanou díky kvalifikovaným trenérům. Zde se opět vyskytuje i značná nevýhoda z pozice trenéra. Pokud má pouze minimální zkušenost s vedením dětí v předškolním vzdělávání, může být pro tohoto člověka složité vymyslet správné cviky kompatibilní s věkem dětí nebo s celkovou organizací. Co se týče prostoru a vybavení, je mnohem pro mateřskou školu přijatelnější, aby se děti rozvíjely v takto přizpůsobených místnostech po dobu třiceti minut. A i přes některé detaily školka ráda využívá tuto spolupráci. Kromě využívání sportovních míst se mateřská škola zapojuje do projektů jako je „Se sokolem do života“ nebo „Mezi námi“, kdy děti navštěvují Alzheimercentrum ve Zlíně a vytváří se seniory přáníčka, tráví s nimi čas, nebo v zimním období zpívají děti koledy. To vše je ale momentálně omezeno kvůli covidu-19.

V jedné z výpovědí, konkrétně u veřejné mateřské školy Zelená, jsem měla tu možnost vyslechnout si o speciálním terapeutickém konceptu zvaný Snoezelen. Tento koncept se v naší zemi objevil v 90. letech dvacátého století a sloužil především pro osoby, které měly tělesný nebo mentální hendikep či to byly osoby s psychickou deprivací. V dnešní době slouží tento koncept jako jakýsi alternativní přístup ke klientům a je využívám všemi lidmi bez rozdílu (Filatova, 2014). UV2 zmiňovala, jakým způsobem využívají a zařazují Snoezelen do chodu mateřské školy. V první řadě chci podotknout, že z našeho rozhovoru bylo jasné, že tento alternativní přístup využívají hlavně v době řízené činnosti jednou za měsíc. Tudíž se nejedná o nadstandardní aktivitu jako takovou. Do budoucna by si ale dokázala představit zařadit Snoezelen do kroužků v jejich mateřské škole. Těch důvodů bylo již několik. Do jednoho z hlavních zařadila potenciál tohoto konceptu, a především obrovský zájem a chuť předávat dětem zážitek prostřednictvím Snoezelen. Je tomu tak i díky dostupné volné a ideálně hodící se místnosti, ve které můžeme nalézt vybavení podporující všechny smysly dítěte. Nachází se v ní aromalampa, vodní sloupec, barevná světla a pohodlné polštáře. V této místnosti jsme společně vedly rozhovor, ve které jsem se cítila velmi klidně. Tudíž se domnívám, že i samotné děti musejí tento způsob vzdělávání ocenit a podle jejích slov, se na tuto řízenou činnost vždy těší. Sama si uvědomovala, že podle RVP PV (2021) Snoezelen nezapadá do nadstandardních aktivit, ale i přesto měla pocit, že vést v budoucnu kroužek toho typu má smysl a zájem skrze rodiče i dětí bude velký.

4.3.2 Logopedie jako nadstandardní aktivita

Všechny učitelky se shodly na jednom a to, že považují za nadstandardní aktivitu také logopedii. Tuto službu poskytují veškerým dětem, které navštěvují jejich mateřskou školu, a u kterých byly nalezeny příznaky upozorňující na problematiku spojenou s mlouvou. Logopedická péče se realizuje buď individuálně s logopedkou nebo mohou docházet na skupinovou logopedickou péči. „...nejlepší je logopedie, jelikož je po spaní, nijak to nezasahuje do odpoledního spánku dětí. Jelikož je vedená logopedkou, tak si tuto službu rodiče platí a trvá to každých dvacet minut. (UV2)“ Pouze v jedné soukromé mateřské škole se uskutečňuje logopedická péče jak s logopedkou, tak i konkrétně s US1, která má vystudovaný obor zaměřený na logopedii a rodičům vždy nabídne tuto možnost na začátku školního roku. Tato služba trvá dvacet minut a vede ji v místnosti, která má veškeré vybavení. Najdeme zde i zrcadlo, které dětem pomáhá k tomu, aby lépe viděly při vyslovování písmen svá ústa. „Logopedické cviky jsou zaměřené spíše k tomu, abych

dětem pomohla napravit běžnou výslovnost, dělám přípravu na hlásky, vyvozování hlásek. To vše probíhá individuálně. (US1)“

4.4 Vlivy zájmových kroužků

Zájmové kroužky mohou mít pozitivní i negativní dopady na všestranný rozvoj dítěte. Učitelky se spíše přiklánějí k tomu, že zájmové kroužky obohacují volný čas dítěte, ale že je zapotřebí brát v úvahu, pro jakou věkovou kategorii dětí jsou tyto zájmové kroužky realizované. Mnozí rodiče si tyto služby od mateřské školy vyžadují nebo mají o ně zájem. Kolikrát si ani ale neuvědomují, že se dětem další organizované činnosti mohou protivit a více berou ohledy na své ambice kladené na dítě.

4.4.1 Přínosy pro všestranný rozvoj dítěte

Jak už jsem zmiňovala, mého výzkumu se zúčastnily celkem tři soukromé mateřské školy ve Zlínském kraji. Výpovědi učitelek byly v tomto smyslu velmi podobné. Na realizaci nadstandardních aktivit měly spíše pozitivní názor a v rozhovoru se objevovalo vícero výhod, které si následně popíšeme. Samozřejmě zde zazněly i určité nevýhody, které mohou dětem v mateřských školách přinést tyto služby.

Učitelky ze soukromých mateřských škol dokáží vidět plno výhod, co se týče na dítě navštěvování zájmových kroužků: „...*je to pro ty děti pestré a mají více vjemů, setkávají se s většíma zkušenostma a tak. (US2)“*, „...*ty děti získávají takové i ty kontakty s dospělým... (US3)“* Ale opět US1 i přes její práci v soukromé mateřské škole, je toho názoru, že je pro děti lepší a větší výhodou, když si zkusí nějaký pohybový kroužek ve větších prostorách. Nicméně zástupce z veřejných mateřských škol UV3 viděla jednu hlavní výhodu v zájmových kroužcích, zejména v pohybových nebo hudebních. Bohužel zmiňované výhody se týkaly kroužků zřizované jinou institucí, než je mateřská škola: „*Určitě tak pokud jsou to pohybové kroužky nebo hudební, třeba když ZUŠKA nabízí předškolním dětem hru na hudební nástroj nebo tanečky, tak určitě ano, my je rozvíjíme, postupně připravujeme... (UV3)“* Zde poukázala na jistou formu, jak právě vzdělávají děti ve své mateřské škole, kdy děti do jisté míry připraví, seznámí je se základními pojmy, hudebními nástroji, ale následně v jiných zařízeních se na hru na hudební nástroj učí přímo hrát. Stejný názor měla i US1, podle které je výhodnější, když se dětem může věnovat odborník a v mateřské škole se spíše zaměřují, a dokonce případně například diagnostikují rozvoj hrubé motoriky. Mezi další výhodou, která je spojená s dítětem patří dle UV1: „*Tak*

výhoda je to, že by to bylo ve školce, že ty děti se tam znají a jestli by to provozovala i ta učitelka, tak i tu učitelku by znaly taky.“ Výpověď se týkala jak lepší adaptace dítěte v zájmovém kroužku v mateřské škole díky znalosti prostředí a personálu, tak i v samotné realizaci, jelikož vedení zájmových kroužků přímo učiteli mateřské školy, je výhodnější, než hledat a platit externímu lektorovi jeho kurzy.

4.4.2 Zájmové kroužky ve prospěch rodičů

Některé učitelky z veřejných mateřských škol měly dokonce dojem, že výhoda realizaci kroužků v mateřské škole vidí spíše ze strany rodičů a ne dítěte: „...výhodou by byla hlavně pro ty rodiče, že by dítě nemuseli nikam převážet. (UV1)“, „Přijde mi, že si to rodiče volí skrze snadnějšímu dojíždění. (UV2)“, „Já tam vidím to, že ti rodiče se zbaví zodpovědnosti za to dítě, přehodí tu zodpovědnost na někoho jiného... (UV3)“ V opačném případě se vracíme zpět k pohledu soukromých mateřských škol na realizaci zájmových kroužků mateřskou školou, kdy zákazníci neboli rodiče, v jistém slova smyslu vidí jen to pozitivní na celkovou nabídku těchto služeb. „...hlavně z pohledu rodičů je to takové, že pak nemusí řešit kroužky odpoledne, kdy si myslím, že pak ty děti mají být doma jako s mámou...Myslím si, že ti rodiče to berou tak, že když tam ty děti do té školky dají, takže ty kroužky budou, které jim byly nabídnuty vlastně, než nastoupily. A mají o ně fakt zájem, že jsou ty kroužky plné. (US2)“

4.4.3 Nezájem rodičů o zájmové kroužky

K nevýhodám realizací zájmových kroužků se přikláněly naopak veřejné mateřské školy a zde se potvrzuje i to, že pokud veřejné mateřské školy nenabízí dětem žádné nadstandardní aktivity, zejména kroužky, nebo mají velmi slabou nabídku, odráží se to i v celkovém dojmu z mateřské školy a taky, jak s dětmi spíše pracují a v čem vidí větší potenciál ve vzdělávání dětí v předškolním zařízení.

Hodně překvapivým momentem byly výpovědi spojené s jistou nespokojeností ze strany rodičů, proto se rozhodla mateřská škola Zelená spolupráci s volnočasovou organizací zrušit. „Kroužky vedené jednou volnočasovou organizací, která poskytovala našim dětem zájmové kroužky jsme skrze ně přestali nabízet, jelikož neměli o to zájem rodiče. Měli špatnou zkušenost s lidmi, kteří tyto kroužky nabízeli. (UV2)“ Také rušení některých kroužků bylo spojené s pandemií, i přesto, že rodiče o tyto nadstandardní aktivity stále měli a mají zájem: „Rodiče by zájem měli, ale paní ředitelka měla snahu nějak ty kroužky

pořešit a domluvit, ale jelikož je březem tak oni se už do toho nechtějí pouštět, protože přece jenom na těch pár měsíců otevírat kroužky...(UV3)“

4.4.4 Vhodná věková kategorie dětí

Velmi často se objevovaly názory spojené se správnou věkovou kategorií pro navštěvování zájmových kroužků dětmi v předškolním zařízení. Všechny se tedy shodovaly na jednom: *„...určitě až spíš 4-6 let, je i jako doporučujeme. Ale jako záleží no. (US2)“, „Určitě, předškoláci s tím souhlasím. Jako jo, já jsem pro ty kroužky u tady těchto starších dětí, ale zase musí to být s rozumem. (UV3)“* Učitelky se jednoznačně shodly, bez ohledu na to, zda se jednalo o soukromou nebo veřejnou mateřskou školu, že je nejlepší dítě přihlásit do zájmových kroužků ve věku okolo pěti let. Smysluplné důvody dále uváděla UV3, která i odkazovala na to, proč nejsou vhodné zájmové kroužky právě pro děti mladší jak pět let: *„Myslím si, že ve školce jsou tak vyčerpané a tolik touží po té mamince a tatínkovi, že tam je nejlepší, když přijdou ze školky věnují se jim rodiče, pomazlí se, zajdou si na hřiště, na zmrzlinu. Tyhle děti jsou malé na organizované kroužky, těm dětem to nedá nic. (UV3)“* Nicméně v kroužcích vidí smysl v tak nízkém věku jen tehdy, pokud jsou to kroužky realizované společně s rodiči: *„Já jsem třeba za kroužky s rodičem, plavání a tak. Pokud je to kroužek, kde jsou u toho i ti rodiče a věnují se v podstatě v organizované těm dětem, tak u těch mladších ano. (UV3)“*

4.5 Prizma učitelů na realizaci kroužků v mateřských školách

Součástí rozhovoru byly také otázky zaměřené na osobní názor na tuto problematiku. Výsledky výzkumu poukazují na odlišné názory na samotnou realizaci zájmových kroužků v mateřských školách. Je zřejmé na první pohled dle prepisů veškerých rozhovorů s participanty, že pozitivní názor na to mají převážně soukromé mateřské školy. Měly by být i co se týče placení školného, více flexibilní, a proto i samotní rodiče více od tohoto typu mateřské školy očekávají pro své dítě jen to nejlepší. Jelikož podle UV1: *„To není takto v normálních školkách běžné...“*

4.5.1 Image mateřské školy

Řešily jsme jisté výhody a nevýhody pro dítě navštěvování zájmových kroužků, které jsme si popsali v předchozích kapitolách. Zde mě hlavně zajímal pohled učitelek, proč je poskytování těchto služeb v jejich mateřské škole, ve které pracují, tak výjimečné. *„Za mě určitě je to super, že to není prostě stereotypní školka jako každá jiná, je to pro ty děti*

pestré a mají více vjemů, setkávají se s většíma zkušenostma a tak...Myslím si určitě, že když už tam ty děti jsou během toho celého dne v té školce, tak ať se fakt toho naučí co nejvíc a hlavně, když je to ta soukromá školka, tak ať je kvalitní...Ale samozřejmě ne všichni to tak vnímáme. (US2)“ Ve většině případů veškeré osobní názory učitelek vyplývaly spíše z pohledu výhod a nevýhod co se týče na dítě. Další zajímavý námět měla i US3, která podotýkala dobrovolnost výběrů zájmových kroužků, i vzhledem k tomu, že jejich mateřská škola je soukromá, tak přesto nijak netlačí na rodiče, aby jejich dítě muselo navštěvovat zájmový kroužek: *„Vzhledem k tomu, že jsou ty kroužky dobrovolné, není to, že by se ty děti toho musely zúčastnit. Takže si to volí podle dojmu rodičů. ...Taky si myslím, že je dobré, že se jim nabízí i to spektrum, které si pak mohou vybrat, které by se jim líbily. (US3)“*

4.5.2 Kroužky jako zbytečnost

Ale ne všechny učitelky pracující v soukromých mateřských školách mohou mít pozitivní pohled na poskytování nadstandardních aktivit v podobě zájmových kroužků. I přesto, že školský zákon uvádí stanovení nejnižšího či nejvyššího počtu dětí v zájmových činnostech, US1 měla ten názor, že pokud by se mělo jednat o dítě, které navštěvuje předškolní vzdělávání, je z jejího pohledu efektivnější, když se lektor bude věnovat pouze jednomu dítěti: *„Sama si nedokážu představit jako neodborník na hru na hudební nástroje říct skupince dětí, že teď všichni společně začneme hrát na flétnu. (US1)“* Proto z hudební stránky je pro to dítě přínosnější, když navštěvuje na tuto oblast speciální prostory, má individuální přístup a aby mělo pozornost od experta, který se v této činnosti orientuje a má jistou kvalifikaci.

Velmi podobný názor tomu předchozímu má i učitelka z veřejné mateřské školy Bílá. Zájmové kroužky jsou pro dítě přínosné z mnoha ohledů. Více učí děti se rozvíjet v sociální oblasti a podporují jistý talent. Ale UV3 si myslí: *„Já jsem proto, aby děti měly kroužky, ale nemyslím si, že by tady ty zkoušky měla zajišťovat mateřská škola. (UV3)“* Důvodů uvedla již bylo několik: *„... my pracujeme s dětmi celé dopoledne, mají organizované činnosti, řízené činnosti, jsou naplněné, ať je to pohybově, výtvarně, hudebně jo a nemyslím si, že je potřeba, aby ještě školka zařizovala odpoledne nějaké činnosti a aktivity. (UV3)“* Jak jsem již zmiňovala v předchozích kapitolách, veřejná mateřská škola Modrá nenabízí přímo v mateřské škole žádný zájmový kroužek a spíše využívá spolupráci se základní školou, která dětem převážně v předškolním věku nabízí kroužky. Proto UV1 také podotýkala snahu učitelek během jejich pracovní doby strávené v mateřské škole:

„...učitelky do toho dávají fakt všechno, aby ty děcka toho co nejvíce pochytily. Proto si myslím, že pro ty děcka, když už jdou do nějakého kroužku, tak už jsou zvyklé na jiné učitele, jiné děti...myslím si, že už ta školka nabízí toho už dost, akorát si toho rodiče většinou ani neváží někdy to berou jako samozřejmost. (UV1)“

Ostatní veřejné mateřské školy v tomto výzkumu se rovněž přikláněly k nerealizaci zájmových kroužků přímo v budově mateřských škol, nebo poskytování zájmových kroužků učitelkami. Tím, že mateřská škola Modrá minimálně v rozsahu patnácti let neposkytovala žádnou nadstandardní službu přímo v budově školky, ani neuvažuje o nějakou realizaci v nadcházejících letech. Až v případě: *„Že kdyby nám třeba paní ředitelka napsala, že to máme vymýšlet, tak by se tam asi někdo našel, kdo by se toho ujal, nebo by to dělaly ty, co už mají třeba více odrostlé ty děti nebo mladé učitelky. (UV1)“* Ale je správné nad poskytováním dalších služeb pro děti nebo rodiče na nadstandard uvažovat tímto směrem?

Mateřská škola Zelená sice pro děti realizuje jeden zájmový kroužek v mateřské škole, ale co se týče názoru UV2, není pro děti vůbec přínosné, když navštěvují v takto malém věku například kroužek zaměřený na cizí jazyk. Podle ní toto téma velmi rozděluje učitelky na dvě půlky, ty, co vidí veliký prospěch v zájmových kroužků v předškolním věku a ty, které si myslí, že kroužky patří až pro děti na základní škole. Stejný pohled vidí i UV1: *„To dítě si pak samo řekne, asi až pak ve školském věku, co je baví.“* UV2 také tvrdí, že logopedie, je určitě mnohem přínosnější, neboť: *„...když dítě neumí ještě ani pořádně svým mateřským jazykem mluvit, na co je zahlcovat další cizojazyčným. (UV2)“* Tento názor úzce potvrzoval i pohled na realizaci cizojazyčných zájmových kroužků UV3, která tvrdí: *„...ty děti neumí ještě ani pořádně mluvit, takže proč anglický jazyk... (UV3)“* Tudíž je jasné, že učitelky ve veřejných mateřských školách mohou mít podobný názor v realizaci cizojazyčných zájmových kroužků. Samozřejmě není tento nejvíce světový jazyk nezbytný a i přesto, že veřejná mateřská škola Modrá rovněž nerealizuje anglický kroužek, snaží se děti s anglickými slovíčky alespoň seznámit. *„...když se například rozdávala svačina, tak se dětem řeklo místo pomeranč orange, nebo apple, a nebo někdy jsme jim říkali takové ty základní slovíčka pejsek. Většinou v takových těch chvílích. (UV1)“*

4.5.3 Správné načasování realizace zájmových kroužků

Je tedy otázkou, kdy je ten správný čas realizovat zájmové kroužky přímo v mateřských školách? *„...je to dlouhá doba ta školka, do pěti, tak ještě třeba potom do sedmi mít*

kroužky, to by bylo asi náročné. (UV1)“ Bohužel většina vybraných mateřských škol do výzkumu bakalářské práce poskytují zájmové kroužky v době, kdy mají běžnou otevírací dobu a ve většině případů i v době po obědovém klidu nebo během dopoledních hodin. UV1 věděla po předložení popisu pojmu nadstandardní aktivita dle RVP PV (2021), dobu realizaci těchto služeb, ale dle jejího názoru ji přijde vhodnější jiná varianta: „...třeba by ten kroužek mohl začít dřív, třeba ve tři a spojí se pak ostatní třídy spolu, že to nemusí být třeba až po pracovní době úplně ten kroužek. Kdyby to dělaly ty, co už mají třeba více odrostlé ty děti nebo mladé učitelky, protože když jsou v práci s dětmi do pěti, tak pak už zase ty starší učitelky spěchají za těmi svými dětmi, než ještě tam mít ty kroužky. (UV1)“

I podle UV3 je velmi důležité, aby v odpoledních hodinách trávily spíše děti v mateřské škole převážně na čerstvém vzduchu, jelikož, pokud dítě navštěvuje nějaký kroužek, tak ve většině případů stráví opět svůj volný čas zavřený vevnitř. Jak již zmiňovala ve výpovědi, s kroužky souhlasí, ale ať jich dítě nemá během týdne mnoho. Více preferuje, ať dítě navštěvuje jeden, maximálně dva kroužky do týdne, jelikož: „...ty děti nemají ten pohyb na čerstvém vzduchu a my teda jako učitelky vnímáme to, že některé ty děti neumí se pohybovat volně bez organizace, neumí ložit po stromech, padají, neumí běhat v křivém terénu. (UV3)“

To trávení volného času s rodiči také souvisí i s tím, že pokud budou děti zahlcené zbytečně zájmovými kroužky, zapomene se rozvíjet i povědomí o reálném světě: „...upřímně, co dělají ti rodiče, když ty děti jsou v kroužcích? Maminky sedí v kavárně, jdou si na nákup a ty děti potom neví, že musí v obchodě jít s maminkou u vozíku, že si nemůžou nic samy vzít a že se jídlo platí penězma. Protože oni přijedou a ten nákup už je nakoupený...nevidí tu realitu. Jo a tady tomuhle je mají naučit ti rodiče, to my v žádné jiné organizované skupině nezajistíme. (UV3)“ Rodiče také často nevnímají to, že jejich dítě je na navštěvování zájmových kroužků ještě malé, proto zde hrají jistou roli i ambice. „Ve výsledku je to o tom, že to chtějí ti rodiče a ne ty děti. Oni mají takový ten pocit, že když ty děti zaměstnají tady třeba kroužkama, tak že je to správné. Pak tam vzniká to, že ty děti si neumějí správně říct o hračku, nebo aby mu někdo půjčil hračku. (UV3)“

4.5.4 Vhodné prostory jako kritérium pro realizaci zájmových kroužků

Rovněž jsme se zabývaly tematikou, co se týče prostorů v mateřských školách. „Taky by záleželo, jaký by to byl kroužek, protože se může stát, že by na to ta školka neměla vybavení, na některé pomůcky finance, náklady na materiál. Taky u pohybového kroužku

by bylo lepší, aby to dítě navštěvovalo nějakou tělocvičnu. (UV1)“ Po položení mé otázky zaměřené na dostatečné vybavení v jejich mateřské škole, se shodly na tom, že nejsou tak úplně vhodné na pohybové kroužky. „Každopádně, pokud potom tam chtějí něco předvést těm rodičům, tak to není tělocvična, a to je docela problém. Takže si myslím, že ty pohybové kroužky spíše ne. Přece jenom my tam máme koberec, takže ty tanečky by tam nebyly asi dobré. Lepší by byla tělocvična, nebo kdyby se ty holčičky mohly vidět v zrcadlech. (UV3)“ Zato tvořivé nebo cizojazyčné kroužky, by se u všech vybraných mateřských škol daly realizovat bez problému, jelikož k tomu jim postačí posezení u stolečků nebo na koberci. „Ano, jsou tam třídy, takže třeba v té angličtině tam seděly u stolečku, nebo si je paní vzala na koberec, takže asi ano dostačující by byly. (UV3)“

Zase se dostáváme k tomu, že soukromé mateřské školy mají jednoduše více finančních prostředků na to zabezpečit širokou nabídku zájmových kroužků a umožnit tak své prostory pro jejich tvorbu a realizaci. Příkladem je soukromá mateřská Červená, která je ve stejné budově se základní školou, tudíž mají větší možnost nabízet kroužky v přízpůsobených prostorech: *„Ano, na tohle je úplně ideální ta škola na kroužky, protože tam je vidět, že ty finance jsou a mají tam třeba i tu keramickou dílnu, že tam mají tu pec a veškeré zařízení, třeba na ty Šikovné ručičky a je tam ten proces, kdy si to ty děti vyrobí, zapečou a pak když je to hotové, tak si to glazurují a pak za se zapíkají, takže je to super. (US2)“*

5 ZÁVĚR VÝZKUMU A JEHO VYHODNOCENÍ

Praktická část bakalářské práce se zaměřovala na analýzu nadstandardních aktivit, které poskytují veřejné a soukromé mateřské školy, dále i firemní mateřské školy ve Zlínském kraji. Data se získávala z polostrukturovaného rozhovoru, který probíhal s učitelkami pracující v těchto zařízeních.

Nadstandardní aktivity v mateřských školách se realizují ve formě zájmových kroužků, které jsou poskytované dětem nejčastěji v předškolním věku. Veškeré názory na tuto službu na nadstandard vyplývaly z toho, zda konkrétní mateřská škola nabízí dětem zájmové kroužky a dle toho se odrážely buď pozitivní nebo negativní pohledy učitelek.

Jak již bylo zmíněno, nadstandardní aktivity tvoří jak v soukromých, tak veřejných mateřských školách zájmové činnosti, konkrétně zájmové kroužky. Nejběžnější realizovaná služba byla v podobě cizojazyčného kroužku a to anglického. Tento typ kroužku mohou poskytovat samotné učitelky a k této realizaci nejsou potřeba konkrétní prostory nebo pomůcky. Určitě je větším benefitem, pokud je tento kroužek realizován lektorem, který má kvalifikaci a případně certifikát o ukončení anglického kurzu. Dle výsledků, se více přikláněly k poskytování tohoto zájmového kroužku soukromé mateřské školy. Další nejčastěji zmiňovanou zájmovou činností, byly pohybové kroužky, zejména plavání. Tato služba byla poskytována i dětem nejen v předškolním věku.

Zájmové kroužky mohou být realizované přímo v mateřské škole nebo v jiných zařízeních. Velmi často se objevovalo poskytování těchto služeb ve sportovních centrech, základní škole nebo centru volného času. K této nabídce služeb měly spíše učitelky z veřejných mateřských škol pozitivní pohled. Učitelky preferují hlavně vzdělávání a věnování se dítěti v době, kdy je přítomné v mateřské škole. Pokud dítě navštěvuje zájmový kroužek, je to samozřejmě v pořádku, ale nemyslí si, že by tyto služby měla zajišťovat mateřská škola. Jednak na určité typy kroužků nemají potřebné prostory a v mnoha oblastech se dítěti může, hlavně individuálně, věnovat spíše někdo, kdo má na realizaci kroužků kvalifikaci. V nejideálnějším případě by se měly zájmové kroužky realizovat až spíše na základní škole. Argumentu ohledně plného a kvalitního vzdělávání dětí se držely i učitelky ze soukromých mateřských škol. Ty k tomu ale podotýkaly, že poskytování i dalších služeb na nadstandard mateřskou školou je jakýmsi odrazem jejich pestrých nabídek a odklonu od stereotypních školek.

Pohledy na zájmové kroužky byly často spojené jak s dostačujícími prostory, vybavením a financemi, tak i s kým mají být tyto služby realizované. Nabízí se značně učitelé, kteří pracují v dané mateřské škole. Dle ekonomické stránky je tato možnost nejvíce výhodná pro ředitele mateřských škol. Nicméně jsou ve vybraných soukromých a veřejných institucích v tomto výzkumu i zástupci lektorů, expertů, kteří dochází z venku. K vykonávání zájmových činností musí mít příslušné vzdělání nebo ukončený kurz na určitou oblast. Proto kolikrát samotní učitelé mnohem radši vidí pozitivní ohlasy vykonávání těchto kroužků odborníky.

Z pozitivních, ale i negativních názorů se může odvodit, že nejlepší věková kategorie pro nabízení zájmových kroužků v mateřských školách, je v předškolním věku. Malé děti často ani nedokáží udržet pozornost u organizovaných činností, proto je zbytečné dětem v nižším věku než pět let zařizovat často organizované činnosti. Velmi důležité je i správné rozmyšlení se nad typem zájmového kroužku. Cizojazyčné, tvořivé, nebo i některé pohybové kroužky se mohou snadněji realizovat v menších skupinkách dětí a také samotnými učiteli mateřských škol. Naopak hudebně zaměřené kroužky jsou méně účinnější, a proto je efektivnější, když mateřská škola dítě pouze seznámí se základními pojmy či pomůcky. Přímý kontakt s hudebním nástrojem a jeho hraním je přínosnější zprostředkované odborníkem, s individuálním přístupem a ve vhodných prostorách.

Je zřejmé, že pozitivní pohled na toto téma, mají hlavně soukromé mateřské školy, které by měly být i více flexibilní, proto zřizovatelé těchto soukromých zařízení nabízí dětem více možností pro rozvoj jejich osobnosti. Díky těmto nabídkám se také odráží subjektivní názory učitelů, kteří pracují v těchto zařízeních. Rozhodně se tyto pohledy nemůžou zobecňovat, proto se ve výzkumu objevovaly i takové názory dle učitelky ze soukromé mateřské školy, že ne všechny typy zájmových kroužků musí být poskytovány mateřskou školou.

Pro lepší přehlednost všech rozdílů nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami byla vytvořena tabulka uvedená níže.

Tabulka 2 Rozdíly v nabídce nadstandardních aktivit, zdroj: vlastní zpracování

Názvy rozdílů	Soukromá mateřská škola			Veřejná mateřská škola		
	Žlutá	Červená	Hnědá	Modrá	Zelená	Bílá
Kroužky	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Realizace kroužků skrze spolupráci	Zlínský svah	ZŠ v jednom právním subjektu	ZŠ v jednom právním subjektu	ZŠ	ZŠ v jednom právním subjektu	Volnočasová organizace
Kroužky realizované v MŠ	✓	✓	✓	x	x	✓
Kroužky realizované mimo MŠ	✓	✓	✓	✓	✓	x
Nabídka kroužků	Anglický jazyk, plavání, lyžování	Jóga, Tanečky, Šikovné ručičky, Předškolička	Anglický jazyk, plavání, Lesní družinka	Plavání	Včelařský kroužek	Anglický jazyk, Tanečky
Kroužky vedené učiteli MŠ	✓	✓	✓	x	✓	x
Kroužky vedené externisty	x	✓	✓	✓	x	✓
Placení kroužků	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Poptávka rodičů	✓	✓	✓	x	x	✓
Vhodné prostory v MŠ	x	✓	✓	x	x	x

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřovala na nynější nabídku nadstandardních aktivit, které poskytují soukromé a veřejné mateřské školy dětem, rodičům či příležitostně sourozencům dětí.

V teoretické části bylo tématem nynější předškolní vzdělávání dětí v mateřských školách. Popsala se také charakteristika veřejné a soukromé mateřské školy, dále i firemní mateřské školy a jejich rozdílné prvky. Druhá kapitola teoretické části vymezovala samotný pojem nadstandardní aktivita podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Uváděl se zde i volný čas dítěte v předškolním věku, který může být do značné míry ovlivněný rodiči prostřednictvím zájmových kroužků. Zájmové kroužky se řadí do nadstandardních aktivit poskytovaných mateřskými školami, které mohou být vedené jak učiteli pracujícími v daných mateřských školách nebo rovněž mohou být poskytované externími lektory.

Praktická část obsahovala popis a analýzu jednotlivých mateřských škol vybraných do tohoto výzkumu. Data byla získána pomocí polostrukturovaného interview od učitelek pracujících v soukromých mateřských školách a učitelek pracujících ve veřejných mateřských školách. Rozhovory byly nahrávány na diktafon nebo byly pořizované poznámky. Z přepsaných rozhovorů se následně provedlo otevřené kódování. Vytvořené kódy jednotlivých mateřských škol se poté komparovaly a z nejčastějších kódů se utvořilo pět kategorií a třináct subkategorií. V poslední kapitole praktické části se shrnuly všechny výsledky výzkumu a pro lepší přehlednost všech rozdílů byla vytvořena tabulka.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že zájmové kroužky více preferují soukromé mateřské školy, jelikož nadstandardní nabídky poskytovaném dětem odráží celkový dojem z mateřské školy a vypovídá to o její kvalitě, jakým způsobem se snaží děti v předškolním období obohacovat a jak rozdílné mohou být od standardních mateřských škol.

Veřejné mateřské školy se více přiklánějí ke spolupráci se zájmovou organizací, které pořádají kroužky pro děti a mládež nebo se základní školou, které rovněž nabízí různé pohybové či výtvarné kroužky pro děti v předškolním věku. Často organizované činnosti v mateřské škole, zejména v odpoledních hodinách potlačují dítěti pohled na reálný život. Proto preference v realizaci zájmových kroužků jinou institucí, než je mateřská škola byla zmiňována hlavně učitelkami z veřejných mateřských škol.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Český statistický úřad. (2021, 31. srpna). *Školy a školská zařízení – školní rok 2020/2021*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-tjp3wpnyep>
2. Česká školní inspekce. (2016, 6. dubna). *Stanovisko České školní inspekce – placené kroužky v mateřských školách*. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Stanovisko-Ceske-skolni-inspekce-%E2%80%93-placene-krouzky>
3. Česká školní inspekce. (2021, 9. listopadu). *Doporučení pro efektivní distanční vzdělávání dětí v mateřské škole v době karantény*. Dostupné z: <https://csicr.cz/cz/Aktuality/Doporučení-pro-efektivni-distancni-vzdelavani-deti>
4. Filatova, R. (2014). *Snoezelen-mse*. Frýdek-Místek: Kleinwächter.
5. Grůzová, L., & Syslová, Z. (2015). *Dvouleté dítě v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.
6. Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál.
7. Hejzlarová, E., M., Muralová, M., & Konrádová, K. (2021). Nástup do veřejné mateřské školy v České republice: sonda do adaptace rodiče. *Orbis scholae*, 15 (1), 57-81. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23363177.2021.7>
8. Kaplánek, M. (2019). Etická dimenze profese pedagoga volného času. *Orbis scholae*, 13 (1), 31-44. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23363177.2019.17>
9. Koleva, I., Başal, H., A., Tufan, M., & Atasoy, E. (2018). Research on the relation between spare time activity duration and negative social behavior of preschoolers. *Educational Sciences Research in the Globalizing World*, 148-160. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/328943922_Research_on_the_Relation_between_Spare_Time_Activity_Duration_and_Negative_Social_Behavior_of_Preschoolers
10. Kořátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada.

11. Lupu, D., Laurențiu, A., R., & Norel, M. (2014). Parents ask: what should we do with preschool children in their spare time? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 127 (2014), 21-25. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.205>
12. Majerčíková, J., & Rebendová, A. (2016). *Mateřská škola ve světě univerzity*. Zlín: UTB ve Zlíně.
13. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>
14. Miňová, M. (2017). *Kooperácia materskej školy s rôznymi inštitúciami*. Prešov: Rokus.
15. Murcia, K., Campbeli, C., & Aranda, G. (2018). Trends in early childhood education practice and professional learning with digital technologies. *Pedagogika*, 68 (3), 249-264. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23362189.2018.858>
16. Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje. (2021). *Strategické a koncepční dokumenty*. Zlínský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cl-47.html>
17. Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
18. Pemová, T., & Ptáček, R. (2013). *Soukromá a firemní mateřská školka od A do Z*. Praha: Grada.
19. Procházka, M. (2012). *Sociální pedagogika*. Praha: Grada.
20. Průcha, J. a kol. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání. Přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
21. Sekot, A. (2019). *Rodiče a sport dětí: rodičovské výchovné styly jako motivační faktor sportování dětí a mládeže*. Brno: Masarykova univerzita.
22. Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada.
23. Švaříček, R., & Šedřová, K. et al. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
MŠ	Mateřská škola
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Participanti výzkumu	25
Tabulka 2 Rozdíly v nabídce nadstandardních aktivit, zdroj: vlastní zpracování	46

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vzor informovaného souhlasu

Příloha P II: Přepis rozhovoru s US2

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS K USKUTEČNĚNÍ VÝZKUMNÉHO ROZHOVORU

Informovaný souhlas k uskutečnění výzkumného rozhovoru

Účelem tohoto rozhovoru je primárně získání datového materiálu pro mou bakalářskou práci. U účastníka, který se bude podílet na tomto výzkumu, nebude nikde zveřejněné jeho jméno ani jiné osobní údaje, které by mohly být snadno identifikovány. Celý rozhovor bude tedy anonymní a nahráván na diktafon, nebo budou v průběhu rozhovoru pořizovány poznámky. Získaná data poslouží pouze pro přepis tohoto interview. Během rozhovoru máte právo odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku, případně rozhovor ukončit.

Prohlašuji, že jsem obeznámena se všemi okolnostmi a svým podpisem stvrzuji, že souhlasím s účastí výzkumu pro bakalářskou práci s názvem „*Analýza nadstandardních aktivit poskytovaných soukromými a veřejnými mateřskými školami*“.

V.....dne.....

.....

Podpis účastníka

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORU S US2

J: Začínám nahrávat... Takže bych začala tou první otázkou. A to teda jestli v té mateřské škole, ve které pracuješ, tak jestli nabízí nějaké nadstandardní aktivity, ať už tedy ty kroužky, nebo příležitostná večerní či víkendová péče o děti a tak dále?

US2: Ano. No takže, vlastně nabízíme tam jenom kroužky, v rámci školky, žádná víkendová nebo večerní jako činnost k tomu není. Jsou to vyloženě kroužky během pobytu dětí ve školce. Takže jsou v rámci té otevírací doby, ale je to většinou po odpočinku po druhé hodině.

J: Jo...

US2: ... a je to 4x týdně. V pátek se žádné kroužky nedělají, protože je to spíš takový pohodový den... a teď teda jestli ti můžu říct ty kroužky?

J: Jo určitě budu ráda, jaké typy kroužků máte?

US2: Jo. Takže jeden den se dělá jóga. A jógu, tam máme lektorku přímo paní učitelku.

J: Ano, takže je to jakoby, není to externí nějaká lektorka, ale...

US2: Jo, je to přímo paní učitelka, ale má samozřejmě certifikát na cvičení s dětma, jakoby přímo na jógu dětskou. A potom jsou tam Šikovné ručičky, což je takové tvoření, výtvarka, a to dělá taky paní učitelka, zase druhá, takže taky vlastně taková ... domácí v uvozovkách.

J: Ano.

US2: A potom je tam jediná externistka, která chodí, ta je tanečnice, která s dětma má Tanečky, tomu tak říkají, kroužek tančení. A ta je prostě profesionální tanečnice, která chodí jednou týdně za dětma.

J: Jo a jsou to vlastně kroužky, které jsou za nějakou úplatu?

US2: Jo a jsou to kroužky, které, vždycky se dělá na konci měsíce se píše docházka v těch kroužcích a na konci měsíce se dělá jakoby takové vyúčtování, které se potom posílá rodičům, jako faktura.

J: Jo a to jsou jakože kroužky na měsíc, nebo to můžou být i na dýl kroužky? Nebo to má speciálně jen pár lekcí?

US2: Já vím, že vždycky po měsíci počítáme tu docházku a posíláme to jakoby sekretáře do školy a ke zúčtování, ale myslím si, že možná ta docházka, teď si nejsem jistá, ale že se ta docházka tak na konci měsíce spočítá, ale rodiče platí za tříměsíční takové bloky.

J: Jo dobře.

US2: No, ale je to takový jakože symbolický poplatek bych řekla za ten kroužek, těm co to vlastně učí paní učitelky a ta externistka si pak bere nějakou částku za dítě.

J: Jo, jasně. A to jsou jakoby kroužky, které když už to dělají ty paní učitelky, tak už to mají po té své pracovní době?

US2: Ne to mají v rámci té své pracovní doby. A ještě teda, nevím jestli se tam ještě počítá logopedie, ale ta je tam taky a to je taky jakoby nadstandard. A to chodí externistka paní logopedka a ta chodí každé pondělky, ale přímo si vybírá ty děti individuálně z hodiny. A je to zase tak, že rodiče dostanou vlastně nějakou nabídku, že bude probíhat logopedie, tak ta paní si udělá takový výběr, které děti by na to byly vhodné a těm rodičům těchto dětí jakoby napíše email že by to bylo třeba vhodné a jestli by to měli zájem a stojí to většinou třeba stovku za tu lekci té logopedie, takže to není nic tak levného bych řekla. Takže... to tam taky probíhá.

J: Jo, to by se tam taky dalo zařadit jako nadstandard.

US2: A ještě by se tam dalo zařadit jako nadstandard si myslím, že předškoláčky chodí do takového kroužku Předškoláčka, že chodí každý čtvrtek, chodí do první třídy pracovat, že mají jako třeba grafomotorické listy, nebo takové ty listy, kde mají ty vlnky a tak. A to se taky vlastně platí, protože tam chodí přihlášení.

J: A u těch kroužků je to to stejné, že kdo má zájem, tak ...

US2: Tak musí vyplnit přihlášku. Tam je zapsaný, pak se vlastně nachystá docházka a ta se každý ten den, kdy je ten kroužek, tak se zapisuje.

J: A vidíš v tom nějaké výhody a nevýhod, že se vlastně ty kroužky realizují?

US2: Jo, určitě. Za mě určitě je to super, že to není prostě stereotypní školka jako každá jiná. A přijde mi, že ten čas se tak jako rozbije těma kroužkami a hlavně z pohledu rodičů je to takové, že pak nemusí řešit kroužky odpoledne, kdy si myslím, že pak ty děti mají být doma jako s mámou. Takže z pohledu toho rodiče je to super a z mého pohledu učitelky je to, že je to pro ty děti pestré a mají více vjemů, setkávají se s většíma zkušenostma a tak, takže jako nevýhody v tom asi žádné nevidím. Jenom třeba že ty externistky neznají ty

pravidla té dané školky, třeba, to jsme teď řešily, že ta tanečnice nosila dětem za odměnu kokyna.

J: Jasně.

US2: A byl z toho velký průšvih u rodičů, že se to tak rozmohlo na těch jejich hodinách, takže v tom můžou být třeba ty nevýhody. Takže hlavně ta spolupráce s externisty. Jinak tam vidím jenom ty výhody, je super, když má školka pestrý výběr kroužků je to velký nadstandard, protože to pak třeba znamená, že pak nemusíš ty své děti potom jinam vozit a pak s něma rodiče stráví kvalitní čas doma.

J: Ano, aj to určitě souvisí s tou image školky.

US2: Jo, je to kvalitní, má kvalitní a pestrý program.

J: Více to rodičů přitáhne, protože mají tyto nabídky.

US2: Ano, určitě, kord, když jsou ty kroužky schopné dělat ty učitelky, protože ta cena pro ty rodiče je minimální.

J: A nějaký další jazykový kroužek tam ty děti mají? Protože jo, já vím, že ta školka a škola je bilingvní, takže během toho dne tam asi mluví anglicky. Nebo jestli si dokážeš představit tam mít i další jazykový kroužek?

US2: Jo, ta angličtina je tam vlastně 50 na 50 takže není jakoby potřeba toho. Ale jako španělština si myslím, že by tam mohla být, ale jinak tam není nic jazykového.

J: A co se týče ze strany těch rodičů, tak ptají se na začátku toho školního roku, jestli budou nějaké kroužky i vzhledem k tomu, že je ta pandemie, tak jestli se ta nabídka celkově nějak zúžila tou pandemií, nebo jestli se něco nezměnilo.

US2: Samozřejmě, je to tak, jak to je, že pořád vlastně je veliká nemocnost u dětí a těch dětí je málo, takže když bylo třeba období, nebo pořád je to období těch karantén, tak těch dětí je prostě málo. A teď jsme třeba rušili ten kroužek ty Tanečky, protože nebyly jednoduše děti, takže ta tanečnice vlastně přišla, neměla tam děti a odešla, že ta doba je taková těžší, ale jinak ze strany rodičů mají o kroužky pořád velký zájem. Myslím si, že ti rodiče to berou tak, že když tam ty děti do té školky dají, takže ty kroužky budou, které jim byly nabídnuty vlastně než nastoupily. A mají o ně fakt zájem, že jsou ty kroužky plné.

J: Jo takže ty hodiny někdy ruší z hodiny na hodinu, že fakt záleží na tom, kolik je v karanténě?

US2: Ano, třeba jednou tam byly dvě děti a to ona prostě s těma dvouma dětma... No byly tam sami, takže to ani neproběhlo, ale můžou si ty hodiny, o které ty děti třeba přijdou, si je můžou nahradit. Takže třeba může přijít jiný den nebo se to jakože prodlouží o tu jednu hodinu.

J: Takže vlastně i ta vaše mateřská škola má i ty prostory na to, má ty podmínky, hodně možností na to, aby se ty kroužky mohly realizovat?

US2: Jo, vždycky je nějaká volná místnost, kdy ten lektor si ty děti může vzít a mají tam ten svůj klídek na ten kroužek.

J: Ano, i vzhledem k tomu, že to ta školka spojená se školou, takže tam jsou ty třídy.

US2: Ano, na tohle je úplně ideální ta škola na kroužky, protože tam je vidět, že ty finance jsou a mají tam třeba i tu keramickou dílnu, že tam mají tu pec a veškeré zařízení, třeba na ty Šikovné ručičky a je tam ten proces, kdy si to ty děti vyrobí, zapečou a pak když je to hotové, tak si to glazurují a pak za se zapíkají, takže je to super.

J: Jo, no a třeba ještě co se týče toho věku těch dětí, tak navštěvují ty kroužky děti spíše starší, třeba už v tom předškolním věku nebo i ty mladší?

US2: Jo, to určitě až spíš 4-6 let, je i jako doporučujeme. Ale jako záleží no. Myslím si určitě, že když už tam ty děti jsou během toho celého dne v té školce, tak ať se fakt toho naučí co nejvíc a hlavně, když je to ta soukromá školka, tak ať je kvalitní a je tam co nejvíce vjemů pro ty děti. Ale samozřejmě ne všichni to tak vnímáme.